

НАВЧАЛЬНО- МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

**з навчальної дисципліни
«Питання теорії та практики
застосування Кримінального
кодексу України»**

(відповідно до вимог ECTS)

**для студентів факультету № 8
по підготовці професійних суддів-
магістрів
за спеціальністю 8.060101
«Правознавство»**

**Х А Р К І В
2011**

Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Питання теорії та практики застосування Кримінального кодексу України» (відповідно до вимог ECTS) для студентів факультету № 8 по підготовці професійних суддів-магістрів за спеціальністю 8.060101 «Правознавство». – Харків: ФОП Шевченко С. О., 2011. – 127 с.

Укладачі:

Гродецький Ю.В.,

Дорош Л.В.,

Кураш Я.М.,

Тютюгін В.І.,

Шевченко Є.В.

© Гродецький Ю.В., Дорош Л.В., Кураш Я.М.,
Тютюгін В.І., Шевченко Є.В., 2011.

1. ВСТУП

Навчальна дисципліна “Питання теорії та практики застосування Кримінального кодексу України” є однією з професійно орієнтованих дисциплін, які вивчаються студентами факультету № 8 Національної юридичної академії України. Підготовка професійних суддів-магістрів як основа кадрового забезпечення судових органів України неможлива без знання концептуальних положень чинного Кримінального кодексу України (далі – КК України). Вона ґрунтується на доскональному вивченні: підстав кримінальної відповідальності; співвідношення понять злочину та його складу; поняття і значення стадій вчинення злочину; поняття співучасті, її форм; видів співучасників та особливостей їх відповідальності; поняття покарання та загальних засад його призначення тощо. Особлива увага приділяється вивченню наукових засад правильної кваліфікації злочинів, видів, передумов та підстав звільнення особи від кримінальної відповідальності, а також відмінностей цього інституту від виключення кримінальної відповідальності.

Даний курс передбачає застосування різних форм навчання: лекцій, практичних занять, індивідуальних навчально-дослідних завдань, узагальнення судової практики, консультацій, самостійної роботи студентів. Завершується навчання підготовкою та захистом магістерської роботи за обраною темою дослідження.

Оцінка рівня знань студентів-магістрів здійснюється за результатами поточного і підсумкового контролю знань (курсний іспит, захист магістерської роботи).

У результаті вивчення навчальної дисципліни “Питання теорії та практики застосування Кримінального кодексу України” студенти повинні:

– **знати** поняття злочин, співучасть, склад злочину, стадія злочину, покарання; види співучасників, кваліфікуючі ознаки і види злочинів; підстави настання кримінальної відповідальності або звільнення від неї, загальні засади призначення покарання;

– **вміти** правильно кваліфікувати злочини, визначати вид і форму співучасті, міру відповідальності.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ”

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Розділ 1. Поняття і система кримінального права. Наука кримінального права

Поняття та ознаки кримінального права як самостійної галузі права.

Кримінальне право і суміжні галузі права.

Система кримінального права.

Наука кримінального права, її предмет, метод, завдання.

Розділ 2. Кримінальна відповідальність та її підстави

Кримінальна відповідальність як вид юридичної відповідальності, її поняття та ознаки. Момент виникнення та припинення кримінальної відповідальності. Підстави кримінальної відповідальності.

Розділ 3. Закон про кримінальну відповідальність

Поняття закону про кримінальну відповідальність, його функції, специфічні риси та значення.

Структура Кримінального кодексу України. Диспозиція і санкція статей Особливої частини КК України: поняття та види.

Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі та просторі.

Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі. Визначення часу вчинення злочину. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі. Конституція України про зворотну дію закону. Застосування проміжного закону про кримінальну відповідальність.

Чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі. Зміст територіального принципу. Поняття місця вчинення злочину. Зміст принципів громадянства, універсального та реального.

Правові наслідки засудження особи за межами України.

Видача особи, яка обвинувачується у вчиненні злочину, та особи, яка засуджена за вчинення злочину.

Розділ 4. Поняття злочину

Соціальна природа злочину. Історично мінливий характер поняття злочину. Криміналізація і декриміналізація суспільно небезпечних діянь.

Поняття злочину, його ознаки. Неприпустимість застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією.

Частина 2 ст. 11 КК України та її значення для поняття злочину.

Місце злочину в системі правопорушень. Відмежування злочинів від інших правопорушень.

Класифікація злочинів за ступенем тяжкості. Її значення для кримінальної відповідальності та покарання.

Розділ 5. Склад злочину

Поняття складу злочину і його значення. Співвідношення понять злочину і складу злочину.

Елементи та ознаки складу злочину, їх зміст і органічна єдність. Види складів злочину.

Поняття кваліфікації злочину та її значення.

Розділ 6. Об'єкт злочину

Поняття об'єкта злочину та його значення.

Класифікація (види) об'єктів злочину, їх значення. Види безпосереднього об'єкта.

Поняття предмета злочину та його місце у структурі складу злочину. Відмінність предмета від об'єкта злочину.

Розділ 7. Об'єктивна сторона злочину

Поняття об'єктивної сторони злочину, її обов'язкові та факультативні ознаки. Значення об'єктивної сторони злочину.

Поняття та ознаки діяння, його види. Умови кримінальної відповідальності за злочинну бездіяльність.

Значення нездоланної сили, фізичного і психічного примусу для вирішення питання про кримінальну відповідальність за суспільно небезпечне діяння (дію чи бездіяльність).

Суспільно небезпечні наслідки як ознака об'єктивної сторони злочину: поняття, види та значення. Злочини з матеріальним та формальним складами, значення такого поділу.

Причинний зв'язок у кримінальному праві та його значення. Види причинного зв'язку.

Спосіб, засоби, обставини, місце, час вчинення злочину як факультативні ознаки, що характеризують об'єктивну сторону злочину, їх кримінально-правове значення.

Розділ 8. Особа, яка підлягає кримінальній відповідальності (суб'єкт злочину)

Поняття суб'єкта злочину у кримінальному праві, його види. Фізична особа як обов'язкова ознака суб'єкта. Проблема визнання юридичної особи суб'єктом злочину в науці кримінального права.

Осудність як обов'язкова ознака суб'єкта злочину. Поняття осудності та її критерії.

Поняття неосудності за кримінальним правом та її критерії. Формула неосудності. Наслідки визнання особи неосудною.

Обмежена осудність, її значення.

Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені у стані сп'яніння, та її обґрунтування.

Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність. Загальний та знижений вік кримінальної відповідальності.

Розділ 9. Суб'єктивна сторона злочину

Поняття суб'єктивної сторони злочину, її ознаки та значення.

Поняття вини та її значення.

Форми вини у кримінальному праві, їх значення для кваліфікації злочину і призначення покарання.

Умисел і його види. Інтелектуальні та вольові ознаки прямого та непрямого умислу.

Необережність та її види. Злочинна самовпевненість, її інтелектуальні та вольові ознаки. Відмежування від непрямого умислу.

Злочинна недбалість, її об'єктивний і суб'єктивний критерії. Випадок (казус), його відмежування від злочинної недбалості.

Змішана (подвійна, складна) форма вини та її значення для кваліфікації злочину.

Мотив і мета як факультативні ознаки суб'єктивної сторони складу злочину.

Поняття та види помилок у кримінальному праві, їх вплив на кримінальну відповідальність.

Розділ 10. Стадії вчинення злочину

Поняття і види стадій вчинення злочину за КК України.

Закінчений та незакінчений злочин. Момент закінчення злочинів з матеріальним та формальним складом.

Незакінчений злочин, його види.

Готування до злочину, його поняття та види. Відмежування готування до злочину від виявлення наміру.

Замах на злочин, його поняття та види. Відмежування замаху від готування до злочину.

Кримінальна відповідальність за незакінчений злочин. Її підстава. Кваліфікація готування та замаху.

Добровільна відмова при незакінченому злочині: її поняття, ознаки, правові наслідки.

Дійове каяття, його відмінність від добровільної відмови.

Розділ 11. Співучасть у злочині

Поняття співучасті, її об'єктивні та суб'єктивні ознаки.

Види співучасників.

Форми співучасті.

Кримінальна відповідальність співучасників, її підстави та межі. Кваліфікація дій співучасників та їх відповідальність при різних формах співучасті.

Спеціальні питання відповідальності співучасників.

Поняття посередньої винності (посереднього виконання). Особливості співучасті у злочині зі спеціальним суб'єктом. Відповідальність за провокацію злочину. Експес виконавця, його види та значення. Невдале підбурювання та пособництво. Добровільна відмова співучасників.

Причетність до злочину, її поняття та види. Відмежування причетності від співучасті.

Розділ 12. Повторність, сукупність та рецидив злочинів

Соціальна та юридична характеристика повторності, сукупності та рецидиву злочинів.

Поняття та види одиничного злочину.

Повторність злочинів, її ознаки та види.

Сукупність злочинів, її ознаки та види.

Відмежування сукупності злочинів від одиничного злочину, повторності злочинів та конкуренції норм. Кваліфікація злочинів при сукупності.

Рецидив злочинів, його ознаки та види.

Правові наслідки повторності, сукупності та рецидиву злочинів.

Розділ 13. Обставини, що виключають злочинність діяння

Поняття, ознаки та види обставин, що виключають злочинність діяння.

Необхідна оборона. Конституція України про право кож-

ного громадянина на захист від протиправних посягань. Поняття необхідної оборони, її підстави та ознаки.

Перевищення меж необхідної оборони: поняття, ознаки, види та відповідальність.

Спеціальні види необхідної оборони, передбачені Кримінальним кодексом України.

Уявна оборона, її поняття та ознаки. Відповідальність за шкоду, заподіяну в стані уявної оборони.

Затримання особи, що вчинила злочин. Поняття затримання, його підстава, мета та ознаки. Межі заподіяння шкоди при затриманні злочинця. Кримінальна відповідальність за перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.

Крайня необхідність. Поняття крайньої необхідності, її підстава та ознаки правомірності.

Перевищення меж крайньої необхідності: поняття, ознаки та відповідальність.

Відмежування крайньої необхідності від необхідної оборони.

Фізичний або психічний примус: їх поняття, ознаки та значення для вирішення питання про кримінальну відповідальність.

Виконання наказу або розпорядження. Поняття законного наказу або розпорядження та значення їх виконання для вирішення питання про кримінальну відповідальність.

Поняття явно злочинного наказу або розпорядження. Кримінально-правові наслідки виконання або відмови особи від виконання явно злочинного наказу або розпорядження.

Діяння, пов'язане з ризиком. Підстава вчинення діяння, пов'язаного з ризиком. Умови виправданого ризику. Кримінальна відповідальність за невиправданий ризик.

Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації: його поняття, ознаки та значення для вирішення питання про кримінальну відповідальність.

Розділ 14. Звільнення від кримінальної відповідальності

Поняття, передумови, підстави та порядок звільнення від кримінальної відповідальності. Види звільнення від кримінальної відповідальності та його наслідки.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям. Поняття дійового каяття. Передумови та підстави звільнення.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим. Передумови та підстави звільнення.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки. Передумови та підстави звільнення. Кримінально-правові наслідки порушення умов передачі на поруки.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки. Передумови та підстави звільнення.

Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Поняття давності. Передумови та підстави звільнення. Зупинення перебігу строків давності: умови та наслідки. Переривання перебігу строків давності: умови та наслідки.

Особливості застосування давності при вчиненні особливо тяжкого злочину, за який може бути призначено довічне позбавлення волі.

Злочини, щодо яких давність не застосовується.

Розділ 15. Поняття покарання та його мета

Значення Конституції України для з'ясування соціальної природи покарання та його поняття.

Ознаки та мета покарання, їх визначення за Кримінальним кодексом України.

Розділ 16. Система і види покарань

Поняття, ознаки і значення системи покарань за кримінальним законом.

Класифікація видів покарань та її критерії.

Основні та додаткові покарання; покарання, що можуть призначатися як основні, так і як додаткові; строкові та безстрокові, загальні та спеціальні покарання. Правові наслідки ухилення від покарання.

Види покарань.

Штраф. Поняття, законодавчі межі та критерії визначення розміру штрафу, особливості його призначення як основного та додаткового покарання. Наслідки неможливості сплати штрафу. Призначення штрафу з розстрочкою виплати.

Позбавлення військового спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу. Підстави та порядок призначення цього виду покарання.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Підстави і порядок призначення цього покарання як основного і додаткового. Строки цього покарання та особливості їх обчислення.

Громадські роботи. Поняття, зміст і строки цього виду покарання. Органи, які визначають вид громадських робіт. Особи, яким не може бути призначений цей вид покарання.

Виправні роботи. Поняття, зміст, підстави, порядок і строки призначення цього виду покарання. Особи, яким не може бути призначений цей вид покарання. Підстави заміни виправних робіт штрафом.

Службові обмеження для військовослужбовців. Зміст, підстави, порядок і строки призначення цього виду покарання. Умови призначення службових обмежень замість інших видів покарань.

Конфіскація майна. Конституція України про умови і порядок призначення конфіскації майна. Поняття, зміст, види, підстави та порядок призначення конфіскації майна. Майно, що не підлягає конфіскації за вироком суду. Відмінність конфіскації майна як виду покарання від спеціальної конфіскації.

Арешт. Поняття, зміст, підстави, порядок і строки призначення цього виду покарання. Особливості відбування арешту військовослужбовцями. Особи, яким не може бути призначений цей вид покарання.

Обмеження волі. Поняття, зміст, підстави, порядок і

строки призначення цього виду покарання. Особи, яким не може бути призначений цей вид покарання.

Тримання в дисциплінарному батальйоні військово-службовців. Зміст, підстави, порядок і строки призначення цього покарання. Умови призначення тримання в дисциплінарному батальйоні замість позбавлення волі. Особи, яким не може бути призначений цей вид покарання.

Позбавлення волі на певний строк. Поняття, зміст, підстави, порядок і строки призначення цього виду покарання.

Довічне позбавлення волі. Проблема довічного позбавлення волі та смертної кари в історії та сучасному кримінальному праві. Зміст, підстави та порядок призначення цього покарання. Особи, яким не може бути призначений цей вид покарання.

Розділ 17. Призначення покарання

Принципи призначення покарання за злочин, їх закріплення в Конституції України і Кримінальному кодексі України.

Загальні засади призначення покарання, їх поняття та значення. Межі призначення покарання. Значення положень Загальної частини КК України для призначення судом певного виду і міри покарання. Індивідуалізація покарання та її значення.

Поняття, види, загальна характеристика та значення обставин, що пом'якшують чи обтяжують покарання. Особливості їх врахування при призначенні покарання.

Призначення покарання за незакінчений злочин та злочин, вчинений у співучасті. Межі призначення покарання за незакінчений злочин.

Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Підстави та порядок призначення судом більш м'якого покарання, ніж передбачено законом: призначення основного покарання нижче від найнижчої межі; перехід до іншого, більш м'якого виду основного покарання. Вирішення питання про додаткові покарання при призначенні більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.

Призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання. Межі призначення покарання.

Призначення покарання за сукупністю злочинів. Порядок (принципи) призначення покарання за сукупністю злочинів і межі визначення судом остаточного покарання. Особливості визначення остаточного покарання за сукупністю злочинів при призначенні різних видів покарань за окремими злочинами. Порядок призначення додаткових покарань за сукупністю злочинів. Особливості призначення покарання за сукупністю злочинів у разі виявлення злочину, вчиненого до постановлення попереднього вироку.

Призначення покарання за сукупністю вироків. Поняття сукупності вироків. Порядок (принципи) призначення покарання за сукупністю вироків і межі визначення судом остаточного покарання. Порядок призначення додаткових покарань за сукупністю вироків. Особливості визначення остаточного покарання за сукупністю вироків при призначенні різних видів покарань за окремими вироками.

Особливості призначення покарання при збігу сукупності злочинів та сукупності вироків.

Відмінність порядку призначення покарання за сукупністю злочинів і за сукупністю вироків.

Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення.

Обчислення строків покарання.

Розділ 18. Звільнення від покарання та його відбування

Поняття, види, передумови та підстави звільнення від покарання та його відбування. Умовне та безумовне, обов'язкове та факультативне, повне та часткове звільнення від покарання та його відбування. Розмежування звільнення від покарання та звільнення від кримінальної відповідальності.

Звільнення від покарання у зв'язку із втратою особою суспільної небезпечності. Передумови, підстави, правові наслідки такого звільнення.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Передумови, підстави та порядок звільнення від відбування покарання з випробуванням. Особливості застосування додаткових

покарань у разі такого звільнення. Испитовий строк, його тривалість і значення.

Обов'язки, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням.

Правові наслідки звільнення від відбування покарання з випробуванням.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років. Передумови, підстави та правові наслідки цього виду звільнення. Испитовий строк, його тривалість та значення.

Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку. Поняття давності. Передумови та підстави звільнення від відбування покарання. Зупинення перебігу строків давності: умови та наслідки. Переривання перебігу строків давності: умови та наслідки. Особливості застосування давності до особи, засудженої до довічного позбавлення волі.

Злочини, при засудженні за які давність не застосовується.

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Поняття, передумови, підстави та значення такого звільнення. Правові наслідки умовно-дострокового звільнення. Умовно-дострокове звільнення від додаткового покарання.

Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким. Поняття, передумови, підстави та значення такої заміни. Поняття більш м'якого покарання, його види та строки. Звільнення від додаткового покарання. Правові наслідки заміни невідбутої частини покарання більш м'яким. Відмежування заміни невідбутої частини покарання більш м'яким від умовно-дострокового звільнення від відбування покарання.

Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років. Передумови, підстави, правові наслідки та особливості цього виду звільнення.

Звільнення від покарання за хворобою. Передумови, підстави та правові наслідки такого звільнення.

Звільнення від покарання на підставі Закону України про амністію або акта про помилування. Конституція України про амністію та помилування.

Амністія. Закон України “Про застосування амністії в Україні”. Поняття амністії, її зміст, правові підстави та види. Категорії осіб, щодо яких не допускається застосування амністії.

Помилування. Положення про здійснення помилування. Поняття помилування, його зміст, правові підстави, види, умови та порядок його застосування. Особливості застосування помилування до осіб, засуджених до довічного позбавлення волі. Відмежування помилування від амністії.

Розділ 19. Судимість

Судимість, її поняття та значення. Підстава виникнення судимості. Строк, протягом якого особа визнається такою, що має судимість. Правові наслідки судимості.

Категорії засуджених осіб, які визнаються такими, що не мають судимості.

Погашення та зняття судимості.

Поняття та умови погашення судимості. Строки погашення судимості, їх обчислення та правове значення. Наслідки вчинення нового злочину протягом цих строків.

Поняття та умови зняття судимості. Відмінність зняття судимості від її погашення.

Розділ 20. Примусові заходи медичного характеру та примусове лікування

Поняття та мета примусових заходів медичного характеру. Підстави їх застосування. Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру.

Види примусових заходів медичного характеру та умови їх застосування.

Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру. Правові наслідки їх застосування.

Примусове лікування. Підстава застосування та порядок здійснення примусового лікування. Особи, до яких застосовується примусове лікування.

Розділ 21. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх

Особливості кримінальної відповідальності і покарання неповнолітніх як прояв гуманізму кримінального законодавства України.

Звільнення від кримінальної відповідальності неповнолітніх із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Передумови, підстави та правові наслідки такого звільнення. Поняття та види примусових заходів виховного характеру.

Види покарань, які застосовуються до неповнолітніх, та особливості їх призначення. Особливості призначення покарання за сукупністю злочинів і сукупністю вироків.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням: особливості його застосування до неповнолітніх.

Звільнення неповнолітніх від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Передумови, підстави та правові наслідки такого звільнення.

Звільнення від кримінальної відповідальності та відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності: особливості його застосування до неповнолітніх.

Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання: особливості його застосування до неповнолітніх.

Погашення та зняття судимості: особливості погашення та зняття судимості щодо осіб, які вчинили злочин до досягнення вісімнадцятирічного віку.

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Розділ 1. Поняття Особливої частини кримінального права України, її система і значення. Наукові основи кваліфікації злочинів

Поняття Особливої частини кримінального права України, її значення. Єдність Загальної і Особливої частин кримінального права України. Відображення положень Конституції України в Особливій частині Кримінального кодексу України.

Система Особливої частини Кримінального кодексу України.

Поняття кваліфікації злочинів. Правові основи кваліфікації злочинів. Склад злочину – правова модель кваліфікації злочинів.

Розділ 2. Злочини проти основ національної безпеки України

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти основ національної безпеки України.

Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади. Види дій. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Посягання на територіальну цілісність і недоторканість України. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Державна зрада. Поняття державної зради. Склад злочину. Умови звільнення особи від кримінальної відповідальності за державну зраду.

Посягання на життя державного чи громадського діяча. Склад злочину.

Диверсія. Поняття диверсії. Склад злочину. Відмежування диверсії від суміжних злочинів.

Шпиунство. Поняття шпиунства. Склад злочину. Умови звільнення від кримінальної відповідальності особи, яка вчинила шпиунство.

Розділ 3. Злочини проти життя та здоров'я особи

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти життя та здоров'я.

Злочини проти життя

Вбивство: поняття та види.

Умисне вбивство. Поняття та види. Склад умисного вбивства без обтяжуючих і пом'якшуючих обставин.

Умисне вбивство при обтяжуючих обставинах. Види обтяжуючих обставин.

Умисне вбивство при пом'якшуючих обставинах, його види.

Умисне вбивство, вчинене у стані сильного душевного хвилювання. Поняття сильного душевного хвилювання. Склад злочину.

Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини. Склад злочину. Відповідальність співучасників цього злочину.

Вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця. Склад злочину.

Вбивство через необережність. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Доведення до самогубства. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Погроза вбивством. Склад злочину. Відмежування цього злочину від замаху на вбивство. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини проти здоров'я

Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти здоров'я. Поняття тілесного ушкодження.

Умисне тяжке тілесне ушкодження. Поняття умисного тяжкого тілесного ушкодження і його види. Критерії визнання тілесного ушкодження тяжким. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки умисного тяжкого тілесного ушкодження. Відмежування тяжкого тілесного ушкодження, внаслідок якого сталася смерть потерпілого, від умисного та необережного вбивства.

Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження. Поняття середньої тяжкості тілесного ушкодження. Критерії визнання тілесного ушкодження таким, що є середньої тяжкості. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання. Поняття сильного душевного хвилювання (фізіологічного афекту). Склад злочину.

Умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця. Поняття перевищення меж необхідної оборони. Поняття перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця. Склад злочину.

Умисне легке тілесне ушкодження. Поняття легкого тілесного ушкодження та його види. Критерії визнання тілесного ушкодження легким. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження. Поняття тяжкого та середньої тяжкості тілесного ушкодження. Склад злочину.

Побої і мордування. Поняття побоїв і мордування. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від тілесних ушкоджень.

Катування. Поняття катування. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування катування від інших злочинів проти життя і здоров'я.

Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки. Умисне зараження іншої особи вірусом імунодефіциту чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини. Склад злочину.

Зараження венеричною хворобою. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини, що ставлять у небезпеку життя і здоров'я людини, у сфері медичного обслуговування

Неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби. Склад злочину.

Незаконна лікувальна діяльність. Склад злочину.

Ненадання допомоги хворому медичним працівником. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником. Склад злочину. Кваліфікуючі

ознаки.

Порушення прав пацієнта. Склад злочину.

Незаконне проведення дослідів над людиною. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини. Склад злочину. Відповідальність за вилучення у людини її органів або тканин, незаконну торгівлю ними, участь у транснаціональних організаціях, які займаються такою діяльністю. Кваліфікуючі ознаки.

Насильницьке донорство. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне розголошення лікарської таємниці. Поняття лікарської таємниці. Склад злочину.

Інші злочини, що становлять небезпеку для життя і здоров'я людини

Незаконне проведення абортів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Залишення в небезпеці. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від залишення в небезпеці.

Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 4. Злочини проти волі, честі та гідності особи

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти волі, честі та гідності особи.

Незаконне позбавлення волі або викрадення людини. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Захоплення заручників. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування захоплення заручника від незаконного позбавлення волі або викрадення людини.

Підміна чужої дитини. Склад злочину.

Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини. Склад злочину. Поняття експлуатації людини та уразливого ста-

ну особи. Кваліфікуючі ознаки.

Експлуатація дітей. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне поміщення в психіатричний заклад. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 5. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

Звальтування. Поняття звальтування. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від звальтування.

Примушування до вступу в статевий зв'язок. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розбещення неповнолітніх. Склад злочину. Вік потерпілої особи. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 6. Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина

Поняття, загальна характеристика і види цих злочинів.

Злочини проти виборчих прав громадян

Конституція України про охорону виборчих прав громадян.

Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму чи діяльності офіційного спостерігача. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Фальсифікація виборчих документів, документів референдуму чи фальсифікація підсумків голосування, надання неправдивих відомостей до органів Державного реєстру виборців чи фальсифікація відомостей Державного реєстру виборців. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення таємниці голосування. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення порядку фінансування виборчої кампанії кандидата, політичної партії (блоку). Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення законодавства про референдум. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини проти трудових прав громадян

Конституція України про профспілкові об'єднання, політичні партії, громадські організації та право громадян на працю.

Перешкоджання законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій. Склад злочину.

Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів. Склад злочину. Відповідальність за переслідування журналіста.

Грубе порушення законодавства про працю. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Грубе порушення угоди про працю. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Примушування до участі у страйку або перешкоджання участі у страйку. Склад злочину.

Невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення особи від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Злочини у сфері охорони права на об'єкти інтелектуальної власності

Конституція України про захист свободи творчості та інтелектуальної власності.

Порушення авторського права і суміжних прав. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від злочинів проти власності.

Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

ки. Відмежування цього злочину від порушення авторського та суміжних прав.

Злочини, що посягають на інші особисті права і свободи громадян

Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або ставлення до релігії. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення недоторканності житла. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер. Склад злочину.

Порушення недоторканності приватного життя. Склад злочину.

Порушення права на отримання освіти. Склади злочинів.

Порушення права на безоплатну медичну допомогу. Склади злочинів.

Злочини проти сім'ї

Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злісне невиконання обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування. Склад злочину.

Зловживання опікунськими правами. Склад злочину.

Розголошення таємниці усиновлення (удочеріння). Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння). Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини проти свободи совісті

Конституція України про свободу світогляду і віросповідання громадян.

Пошкодження релігійних споруд чи культових будинків. Склад злочину.

Незаконне утримування, осквернення або знищення релігійних святинь. Склад злочину.

Перешкоджання здійсненню релігійного обряду. Склади

злочинів.

Посягання на здоров'я людей під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 7. Злочини проти власності

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти власності. Об'єкт та предмет цих злочинів. Система злочинів проти власності.

Корисливі злочини проти власності, пов'язані з обертанням чужого майна на свою користь або користь інших осіб

Поняття, загальна характеристика і види корисливих злочинів, пов'язаних з обертанням чужого майна на свою користь чи користь інших осіб.

Крадіжка. Поняття крадіжки. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Грабіж. Поняття грабежу. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування грабежу від крадіжки.

Розбій. Поняття розбою. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування розбою від грабежу.

Вимагання. Поняття вимагання. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування вимагання від грабежу та розбою.

Шахрайство. Поняття шахрайства. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування шахрайства від крадіжки та грабежу.

Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від суміжних злочинів проти власності.

Інші корисливі злочини проти власності

Поняття, загальна характеристика і види цих злочинів. Їх відмежування від корисливих злочинів, пов'язаних з обертанням чужого майна на свою користь чи користь інших осіб.

Викрадення електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зло-

вживання довірою. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від шахрайства.

Незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї. Склад злочину. Відмежування цього злочину від суміжних злочинів проти власності.

Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом. Склад злочину.

Некорисливі злочини проти власності

Поняття, загальна характеристика і види цих злочинів.

Умисне знищення або пошкодження майна. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Умисне пошкодження об'єктів електроенергетики. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Погроза знищення майна. Склад злочину.

Необережне знищення або пошкодження майна. Склад злочину.

Порушення обов'язків щодо охорони майна. Склад злочину. Спеціальні ознаки суб'єкта злочину.

Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 8. Злочини у сфері господарської діяльності

Поняття, загальна характеристика і види злочинів у сфері господарської діяльності.

Злочини у сфері кредитно-фінансової, банківської та бюджетної систем України

Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів чи білетів державної лотереї. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Контрабанда. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від суміжних злочинів.

Ухилення від повернення виручки в іноземній валюті.

Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне відкриття або використання за межами України валютних рахунків. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення законодавства про бюджетну систему України. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Видання нормативно-правових або розпорядчих актів, які змінюють доходи і видатки бюджету всупереч встановленому законом порядку. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів). Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Ухилення від сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цих злочинів від порушення порядку зайняття господарською та банківською діяльністю.

Підроблення знаків поштової оплати і проїзних квитків. Склад злочину.

Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених марок акцизного збору чи контрольних марок. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини у сфері підприємництва, конкурентних відносин та іншої діяльності суб'єктів господарювання

Порушення порядку зайняття господарською діяльністю та діяльністю з надання фінансових послуг. Склади злочинів. Відмежування цих злочинів від незаконного виготовлення, зберігання, збуту або транспортування з метою збуту підакцизних товарів.

Зайняття забороненими видами господарської діяльності. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Зайняття гральним бізнесом. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Фіктивне підприємництво. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Протидія законній господарській діяльності. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від вимагання.

Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Склади цих злочинів.

Порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення цього злочину з порушенням порядку зайняття господарською та банківською діяльністю.

Порушення правил здачі дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння. Склад злочину.

Примушування до антиконкурентних узгоджених дій. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю. Склад злочину.

Розголошення комерційної або банківської таємниці. Склад злочину.

Злочини у сфері банкрутства

Фіктивне банкрутство. Склад злочину.

Доведення до банкрутства. Склад злочину. Відмежування цього злочину від фіктивного банкрутства.

Приховування стійкої фінансової неспроможності. Склад злочину. Відмежування цього злочину від фіктивного банкрутства і доведення до банкрутства.

Незаконні дії у разі банкрутства. Склад злочину.

Злочини у сфері використання фінансових ресурсів та обігу цінних паперів

Шахрайство з фінансовими ресурсами. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від злочинів

проти власності.

Розміщення цінних паперів без реєстрації їх випуску.
Склад злочину.

Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів. Склад злочину.

Порушення порядку ведення реєстру власників іменних цінних паперів. Склад злочину.

Виготовлення, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне використання інсайдерської інформації. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Приховування інформації про діяльність емітента.
Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини у сфері обслуговування споживачів і захисту їх прав

Незаконне виготовлення, збут або використання державного пробірною клейма. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Обман покупців та замовників. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від шахрайства.

Фальсифікація засобів вимірювання. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Випуск або реалізація недоброякісної продукції. Склад злочину.

Злочини у сфері приватизації державного і комунального майна

Незаконна приватизація державного, комунального майна. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконні дії щодо приватизаційних паперів. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від злочинів проти власності. Відповідальність за викрадення приватизаційних паперів.

Недотримання особою обов'язкових умов щодо приватизації державного, комунального майна або підприємств та їх подальшого використання. Склад злочину.

Розділ 9. Злочини проти довкілля

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти довкілля.

Злочини проти екологічної безпеки

*Порушення правил екологічної безпеки. Склад злочину.
Невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення. Склад злочину.*

Приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини у сфері землекористування, охорони надр, атмосферного повітря

Забруднення або псування земель. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Безгосподарське використання земель. Склад злочину.

Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил охорони надр. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Забруднення атмосферного повітря. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини у сфері водних ресурсів

Порушення правил охорони вод. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

*Забруднення моря. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.
Відповідальність за неповідомлення про забруднення моря.*

Порушення законодавства про континентальний шельф України. Склади злочинів.

Злочини у сфері охорони рослинного світу

Знищення або пошкодження лісових масивів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконна порубка лісу. Склад злочину. Відмінність незаконної порубки лісу від злочинів проти власності.

Порушення законодавства про захист рослин. Склад злочину.

Умисне знищення або пошкодження території, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини у сфері охорони тваринного світу

Незаконне полювання. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування незаконного полювання від злочинів проти власності.

Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від злочинів проти власності.

Проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів. Склад злочину.

Порушення ветеринарних правил. Склад злочину.

Розділ 10. Злочини проти громадської безпеки

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти громадської безпеки.

Злочини, пов'язані зі створенням та діяльністю злочинних об'єднань

Створення злочинної організації. Склад злочину. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Бандитизм. Поняття банди, її ознаки. Склад злочину. Відмежування бандитизму від суміжних злочинів.

Терористичний акт. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Втягнення у вчинення терористичного акту. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Публічні заклики до вчинення терористичного акту. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Створення терористичної групи чи терористичної організації. Склад злочину. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Сприяння вчиненню терористичного акту. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Фінансування тероризму. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань. Поняття незаконних воєнізованих або збройних формувань. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за перебування у складі зазначених формувань.

Напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення. Склад злочину.

Злочини, пов'язані із незаконним поводженням зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами та радіоактивними матеріалами

Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від злочинів проти власності.

Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. Склади злочинів. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за ці злочини.

Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів. Склад злочину.

Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виготовлення ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Погроза вчинити викрадення або використати радіоактивні матеріали. Склади злочинів.

Злочини, пов'язані з порушенням правил, що забезпечують громадську безпеку

Порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення вимог режиму радіаційної безпеки. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини. Склади злочинів.

Незаконне перевезення на повітряному судні вибухових або легкозаймистих речовин. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 11. Злочини проти безпеки виробництва

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти безпеки виробництва.

Злочини у сфері безпеки праці

Порушення вимог законодавства про охорону праці. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних злочинів.

Порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від інших злочинів проти безпеки виробництва.

Інші злочини у сфері безпеки виробництва

Порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил ядерної або радіаційної безпеки. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних злочинів.

Розділ 12. Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

Злочини, що посягають на безпеку руху або порушують правила експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту

Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від диверсії та злочинів проти власності.

Угон або захоплення залізничного рухомого складу, пові-

тряного, морського чи річкового судна. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил повітряних польотів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил використання повітряного простору. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Ненадання допомоги судну та особам, які зазнали лиха. Склад злочину.

Неповідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден. Склад злочину.

Злочини, що посягають на безпеку руху або порушують правила експлуатації автотранспорту і міського електро-транспорту

Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. Поняття транспортного засобу. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації. Склад злочину.

Порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення дорожнього руху. Складу злочину.

Незаконне заволодіння транспортним засобом. Поняття незаконного заволодіння транспортним засобом. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від злочинів проти власності. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Знищення, підробка або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу. Склад злочину.

Інші злочини, що посягають на безпечну роботу транспорту

Порушення чинних на транспорті правил. Склад злочину.

Пошкодження об'єктів магістральних нафто-, газо- та

нафтопродуктопроводів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від диверсії та інших суміжних злочинів.

Розділ 13. Злочини проти громадського порядку та моральності

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти громадського порядку та моральності.

Злочини проти громадського порядку

Групове порушення громадського порядку. Склад злочину.

Масові заворушення. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку. Склад злочину.

Хуліганство. Поняття хуліганства. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування хуліганства від групового порушення громадського порядку, масових заворушень та злочинів проти особи. Кваліфікація хуліганства за сукупністю з іншими злочинами.

Злочини проти моральності

Наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Знищення, пошкодження або приховування документів чи унікальних документів Національного архівного фонду. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Жорстоке поводження з тваринами. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Створення або утримання місць розпусти і звідництво.

Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією. Поняття сутенерства. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 14. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення

Поняття, загальна характеристика і види злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших злочинів проти здоров'я населення.

Злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів та інших предметів, небезпечних для здоров'я населення

Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Поняття контрабанди. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Посів або вирощування снотворного маку чи конопель. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів. Склади злочинів. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за ці злочини.

Злочини, пов'язані з незаконним заволодінням наркотичними засобами, а також обладнанням для їх виготовлення

Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів, заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини, пов'язані з незаконним вживанням наркотичних і одурманюючих засобів, а також допінгу

Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне публічне вживання наркотичних засобів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, пси-

хотропних речовин або їх аналогів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконна організація або утримання місць для вживання одурманюючих засобів. Склад злочину.

Спонування неповнолітніх до застосування допінгу. Поняття допінгу. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів. Склад злочину.

Інші злочини проти здоров'я населення

Порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним захворюванням та масовим отруєнням. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил поведінки з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Заготівля, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 15. Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації

Поняття, загальна характеристика і види злочинів у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації.

Злочини у сфері охорони державної таємниці або конфіденційної інформації

Розголошення державної таємниці. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від державної зради та шпигунства.

Втрата документів, що містять державну таємницю. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від розголошення державної таємниці.

Передача або збирання відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від дер-

жавної зради, шпигунства і розголошення державної таємниці.

Злочини у сфері забезпечення недоторканності державних кордонів

Незаконне переправлення осіб через державний кордон України. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил міжнародних польотів. Склад злочину.

Злочини у сфері забезпечення призову та мобілізації

Ухилення від призову на строкову військову службу. Поняття військової служби. Склад злочину.

Ухилення від призову за мобілізацією. Склад злочину.

Ухилення від військового обліку або спеціальних зборів. Склади злочинів.

Розділ 16. Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.

Злочини у сфері використання державних символів

Конституція України про шанування державних символів.

Наруга над державними символами. Склади злочинів.

Незаконне підняття Державного Прапора України на річковому або морському судні. Склад злочину.

Злочини, пов'язані з перешкодженням діяльності організацій та об'єднань громадян

Незаконне перешкодження організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій. Склад злочину.

Захоплення державних або громадських будівель чи споруд. Поняття захоплення. Склад злочину.

Злочини проти представників влади, інших службових осіб та представників громадськості

Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського форму-

вання з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від злочинів проти особи.

Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, працівника державної виконавчої служби. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Втручання у діяльність державного діяча. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу. Склади злочинів.

Погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча. Склади злочинів.

Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця. Поняття посягання на життя. Склад злочину. Співвідношення цього злочину з умисним вбивством у зв'язку з виконанням потерпілим службового або громадського обов'язку.

Захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника. Склад злочину.

Погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок. Склади злочинів.

Перешкоджання діяльності народного депутата України та депутата місцевої ради. Склади злочинів.

Умисне знищення або пошкодження майна службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи. Склад злочину.

Злочини у сфері використання документів і засобів отримання інформації

Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконні придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів отримання інформації. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від порушення таємниці листування, телеграфної або іншої кореспонденції.

Умисне пошкодження ліній зв'язку. Склад злочину.

Інші злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян

Одержання незаконної винагороди працівником державного підприємства, установи чи організації. Склад злочину. Відмежування від одержання хабара.

Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань. Склад злочину. Відмежування від вимагання.

Самоправство. Поняття самоправства. Склад злочину.

Розділ 17. Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку

Поняття, загальна характеристика і види злочинів у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.

Несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в

електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї. Склади цих злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них оброблюється. Склад злочину.

Перешкодження роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 18. Злочини у сфері службової діяльності

Конституція України про підстави, межі та способи діяльності службових осіб. Значення кримінального права в боротьбі з корупцією.

Поняття, загальна характеристика і види злочинів у сфері службової діяльності. Поняття службової особи.

Зловживання владою або службовим становищем. Поняття службового зловживання. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовим становищем.

Перевищення влади або службових повноважень. Поняття та види перевищення влади або службових повноважень. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від службового зловживання. Співвідношення цього злочину з катуванням.

Службове підроблення. Поняття службового підроблення. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення цього злочину із службовим зловживанням. Відмежування службового підроблення від інших злочинів, пов'язаних із підробкою документів.

Службова недбалість. Поняття службової недбалості. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від службового зловживання.

Одержання хабара. Поняття хабара. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування одержання хабара від інших злочинів, пов'язаних з одержанням незаконної винагороди.

Давання хабара. Поняття хабара. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Умови звільнення від кримінальної відповідальності за цей злочин.

Провокація хабара. Поняття провокації хабара. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розділ 19. Злочини проти правосуддя

Конституція України про основні принципи та порядок здійснення правосуддя в Україні.

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти правосуддя.

Злочини, які посягають на конституційні принципи діяльності органів дізнання, досудового слідства, прокуратури й суду

Завідомо незаконні затримання, привід, арешт або тримання під вартою. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки. Відмінність цього злочину від злочинів проти власної волі особи.

Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення права на захист. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від суміжних службових і злочинів проти правосуддя.

Втручання в діяльність судових органів. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Незаконне втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Втручання в діяльність захисника чи представника особи. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини, які посягають на життя, здоров'я, особисту безпеку, власність суддів, народних засідателів, присяжних та інших учасників судочинства

Посягання на життя судді, народного засідателя чи

присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя. Поняття посягання на життя. Склад злочину. Відмежування від суміжних злочинів проти життя особи.

Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги. Поняття посягання на життя. Склад злочину. Відмежування від суміжних злочинів проти життя особи.

Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного. Склади злочинів. Відмежування від суміжних злочинів.

Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи. Склади злочинів. Відмежування від суміжних злочинів.

Умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від суміжних діянь, пов'язаних із знищенням або пошкодженням майна особи.

Умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування цього злочину від суміжних діянь, пов'язаних із знищенням або пошкодженням майна особи.

Злочини, які посягають на відносини, що забезпечують одержання достовірних доказів та істинних висновків у справі

Примушування давати показання. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення цього злочину із катуванням.

Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Завідомо неправдиве показання. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків. Склад злочину. Умови, що виключають відповідальність особи за відмову давати показання.

Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку. Склад злочину.

Злочини, які посягають на відносини, що забезпечують своєчасне розкриття та присічення злочинів

Невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист.

Склад злочину.

Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Розголошення даних досудового слідства або дізнання. Склади злочинів.

Приховування злочину. Склад злочину. Відмежування приховування злочину від співучасті в ньому. Особи, які не підлягають кримінальній відповідальності за заздальгідь не обіцяне приховування злочину.

Порушення правил адміністративного нагляду. Склад злочину.

Злочини, які посягають на відносини, що забезпечують належне виконання рішень, вироків, ухвал, постанов суду і призначеного покарання

Невиконання судового рішення. Склади злочинів.

Незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт або яке описано чи підлягає конфіскації. Склади злочинів. Відмежування цього злочину від заволодіння майном шляхом привласнення, розтрати або зловживання службовим становищем.

Ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі. Склади злочинів.

Ухилення від відбування покарання у виді обмеження та у виді позбавлення волі. Склади злочинів.

Злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань. Склад злочину.

Дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань. Склад злочину.

Втеча з місця позбавлення волі або з-під варті. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Втеча із спеціалізованого лікувального закладу. Склад злочину.

Розділ 20. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)

Поняття, загальна характеристика і види військових злочинів. Суб'єкти військових злочинів. Відповідальність за співучасть у цих злочинах осіб, які не є спеціальними суб'єктами.

Злочини проти порядку підлеглості та військової честі

Непокора. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Невиконання наказу. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення невиконання наказу та непокори.

Опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Погроза або насильство щодо начальника. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини проти порядку проходження військової служби

Самовільне залишення військової частини або місця служби. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Дезертирство. Поняття дезертирства. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування дезертирства від самовільного залишення військової частини або місця служби.

Ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини проти порядку користування військовим майном та його збереження

Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від злочинів проти власності та громадської безпеки.

Умисне знищення або пошкодження військового майна. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від злочинів проти власності.

Необережне знищення або пошкодження військового майна. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від умисного знищення або пошкодження військового майна та злочинів проти власності.

Втрата військового майна. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил поводження зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних злочинів.

Злочини проти порядку експлуатації військової техніки

Порушення правил водіння або експлуатації машин. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від суміжних злочинів.

Порушення правил польотів або підготовки до них. Склад злочину.

Порушення правил кораблеводіння. Склад злочину.

Злочини проти порядку несення бойового чергування та інших спеціальних служб

Порушення статутних правил вартової служби чи патрулювання. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил несення прикордонної служби. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення правил несення бойового чергування. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Порушення статутних правил внутрішньої служби. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Злочини проти встановленого порядку збереження військової таємниці

Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості. Склади злочинів. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від державної зради та інших злочинів у сфері охорони державної таємниці.

Військові службові злочини

Зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем. Поняття військової службової особи. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення зі злочинами у сфері службової діяльності.

Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень. Поняття перевищення влади чи службових повноважень, його види. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від зловживання військовою службовою

особою владою або службовим становищем. Співвідношення зі злочинами у сфері службової діяльності.

Недбале ставлення до військової служби. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем.

Бездіяльність військової влади. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Відмежування від інших військових службових злочинів.

Злочини проти порядку несення служби на полі бою і в районі воєнних дій

Здача або залишення ворогові засобів ведення війни. Склад злочину. Відмежування від державної зради.

Залишення гинучого військового корабля. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю. Склад злочину. Відмежування від державної зради.

Добровільна здача в полон. Склад злочину. Відмежування від державної зради.

Злочинні дії військовослужбовця, який перебуває в полоні. Склади злочинів. Співвідношення із державною зрадою.

Мародерство. Склад злочину. Відмежування від злочинів проти власності.

Насильство над населенням у районі воєнних дій. Склади злочинів. Відмежування від злочинів проти особи та власності.

Злочини, відповідальність за які передбачена міжнародними конвенціями

Погане поводження з військовополоненими. Склад злочину. Відмежування від злочинів проти особи.

Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання ними. Склад злочину.

Розділ 21. Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку

Поняття, загальна характеристика і види злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Особливості їх суспільної небезпечності та протиправності.

Злочини проти миру

Пропаганда війни. Склад злочину.

Планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни. Склади злочинів.

Порушення законів та звичаїв війни. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення із військовими злочинами.

Найманство. Поняття найманця. Склади злочинів.

Злочини проти безпеки людства

Застосування зброї масового знищення. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Співвідношення цього злочину з порушенням законів та звичаїв війни.

Розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення. Склад злочину.

Екоцид. Склад злочину. Відмежування цього злочину від злочинів проти довкілля.

Геноцид. Поняття геноциду. Склад злочину. Співвідношення цього злочину зі злочинами проти особи. Відповідальність за публічні заклики до геноциду, виготовлення та розповсюдження матеріалів із такими закликами.

Злочини проти міжнародного правопорядку

Посягання на життя представника іноземної держави. Поняття посягання на життя. Склад злочину. Співвідношення цього злочину із злочинами проти життя особи.

Злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист. Склади злочинів. Співвідношення із злочинами проти особи та власності.

Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала. Склад злочину. Співвідношення цього злочину з військовими злочинами та порушеннями законів та звичаїв війни.

Піратство. Поняття піратства. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки. Значення місця вчинення цього злочину для його відмежування від суміжних злочинів.

3. ТЕМИ ТА ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Заняття 1

Кваліфікація злочину за ознаками об'єктивної сторони

План

1. Поняття об'єктивної сторони злочину та її значення.
2. Обов'язкові та факультативні ознаки об'єктивної сторони злочину.
3. Діяння як ознака об'єктивної сторони злочину та його форми.
4. Поняття та ознаки дії.
5. Поняття бездіяльності та умови кримінальної відповідальності при вчиненні злочину шляхом бездіяльності.
6. Значення непереборної сили, непереборного фізичного та психологічного примусу для вирішення питання про кримінальну відповідальність за суспільно небезпечне діяння.
7. Поняття суспільно небезпечних наслідків, їх види та значення для кваліфікації злочину.
8. Особливості кваліфікації злочинів із матеріальним, формальним та усіченим складами злочинів.
9. Поняття та значення причинного зв'язку.
10. Види причинних зв'язків.
11. Правила встановлення необхідного причинного зв'язку при кваліфікації злочину.
12. Установлення причинного зв'язку при наявності так званих особливих умов на стороні потерпілого.
13. Особливості причинного зв'язку при злочинній бездіяльності.
14. Поняття способу вчинення злочину та його значення для кваліфікації злочину.
15. Роль місця, часу, обстановки та засобів вчинення в процесі кваліфікації злочину.

Завдання

1. Озброєний пістолетом Бартко увірвався до магазину й, погрожуючи вбивством, наказав касиру Степановій, щоб вона відкрила сейф із кодовим замком. Степанова сейф відкрила, Бартко забрав гроші й зник.

Чи є поведінка Степанової ознакою об'єктивної сторони злочину? Яке значення має наявність фізичного або психологічного примусу для вирішення питання про кримінальну відповідальність особи?

2. Під час сварки, яка перейшла у бійку, Багнов пошкодив око Олійнику. Лікар сільської лікарні встановив, що є загроза втратити зір, і рекомендував негайну операцію. Потерпілого доправили до обласного центру на санітарному літаку. Під час транспортування Олійник застудився і невдовзі помер від запалення легенів.

Чи є причинний зв'язок між діями Багнова і смертю Олійника?

3. Старший черговий підстанції електромережі Попов, одержавши повідомлення про обрив проводів на одній із вулиць міста, не вимкнув струм у лінії, а послав для усунення пошкодження чергових електромонтерів. Один із перехожих торкнувся обірваного проводу й помер на місці від ураження електричним струмом.

Вирішіть питання про об'єктивну сторону діяння Попова.

4. Абрамова, побачивши, що за її донькою біжить з палкою підліток Карпов, схопила його і нанесла йому кулаком удар по голові. Увечері того ж дня Карпов занеміг і через чотири дні помер. У Карпова був старий процес запалення середнього вуха. Удар по голові викликав спочатку рецидив старої хвороби, а пізніше – запалення мозку, від якого він і помер.

Чи містяться у поведінці Абрамової ознаки кримінального караного діяння? Чи знаходяться дії Абрамової в причинному зв'язку зі смертю Карпова? Яке значення має для вирішення пи-

тання про причинний зв'язок наявність особливих умов на стороні потерпілого?

5. Під час відпочинку біля озера Карасик побачив, що незнайома дівчина далеко від берега просить про допомогу. Карасик хоч і умів плавати, але злякався так далеко запливати. Через деякий час дівчина потонула.

Ознайомившись зі змістом ст. 136 КК України, вирішіть питання про об'єктивну сторону злочину і конструкцію складу злочину.

Заняття 2

Кваліфікація злочину за ознаками суб'єктивної сторони

План

1. Поняття суб'єктивної сторони злочину та її значення.
2. Обов'язкові та факультативні ознаки суб'єктивної сторони злочину.
3. Принцип суб'єктивного ставлення у вину.
4. Поняття вини, її форми, зміст та значення для кваліфікації злочину.
5. Поняття умислу та його види.
6. Прямий умисел та його ознаки.
7. Непрямий умисел та його ознаки.
8. Особливість умислу в злочинах із формальним складом.
9. Поняття необережності та її види.
10. Поняття та ознаки злочинної самовпевненості.
11. Поняття та ознаки злочинної недбалості. Її відмінність від випадку (казусу).
12. Поняття та ознаки змішаної (подвійної, складної) форми вини. Її вплив на кваліфікацію злочину.
13. Поняття мотиву й мети та їх значення для кваліфікації злочину.

14. Поняття та види помилок у кримінальному праві. Значення юридичної помилки для кваліфікації злочину.

15. Значення фактичної помилки для кваліфікації злочину.

Завдання

6. Мамедов супроводжував новенькі автомобілі, навантажені на платформи поїзду. На шляху слідування, при під'їзді до однієї станції, він помітив підлітків, які, стоячи поблизу полотна залізниці, кидали каміння в автомобілі. Мамедов з близької відстані кинув в підлітків металевий штуцер. Важка деталь влучила в голову Шаповалова. Від пошкоджень черепу і головного мозку хлопчик незабаром помер. На слідстві Мамедов стверджував, що не хотів будь-кого травмувати, а штуцер кинув, щоб запобігти пошкодженню автомобілів.

Яка форма вини Мамедова щодо смерті Шаповалова?

7. Трошин, Малік і Лагутіна розпивали спиртні напої у приміщенні клубу. На прохання учасників випивки Трошин пішов додому на пошуки спиртного. У підвалі будинку він взяв банку з невідомою рідиною. Трошин приніс банку в клуб, де повідомив приятелям про те, що рідина горить, і що він не знає, що це за рідина і чи можна її пити. Щоб з'ясувати, чи можна вживати ту рідину, хлопці запросили фельдшера швидкої допомоги Бацюк, яка мала середню медичну освіту, щоб вона визначила характер рідини. Проте вона не змогла цього зробити і заявила, що сказати що-небудь конкретно про її склад не може. Те, що знаходилося в банці, покуштував Малік і заявив, що це або мед на спирту, або домашня наливка, оскільки рідина солодка і в'язка. Після цього всі, у тому числі і Трошин, випили рідину, у результаті чого Лагутіна та Малік померли.

Вироком суду Трошина було засуджено за необережне вбивство.

Чи обґрунтований вирок суду? У чому різниця між злочинною недбалістю, злочинною самовпевненістю і казусом?

8. Уранці 25 лютого на одній із дільниць залізничної колії було знайдено понівечений труп жінки. Особа загиблої була встановлена. Нею виявилася Мимріна, яка мешкала у містечку залізничників. Розслідуванням встановлено, що Мимріна після виявлення вагітності вирішила зробити аборт поза межами лікарні. З цією метою вона звернулася до Шеховцової, яка працювала медсестрою у лікарні і незаконно робила аборти. Шеховцова зробила Мимріній аборт, але остання втратила свідомість. Привести Мимріну до свідомості не вдалося. Шеховцова вирішила, що потерпіла померла від аборт, і, щоб приховати вчинений злочин, загорнула потерпілу в ряднину і вночі відвезла на санчатах до залізниці, де поклала на колію, щоб імітувати загибель Мимріної під колесами поїзда. Через 20 хв товарний поїзд наїхав на потерпілу. Експертизою було встановлено, що смерть Мимріної настала не від аборт, а внаслідок наїзду поїзда.

Дайте аналіз суб'єктивної сторони вчинених Шеховцовою злочинів. Чи впливає помилка Шеховцової відносно факту смерті Мимріної на її відповідальність? Визначте вину Шеховцової щодо смерті потерпілої.

9. Ситкін, який перебував у неприязних стосунках із Павловим, підстеріг його у безлюдному місці, побив і роздягнув. Одяг потерпілого він кинув у глибокий каналізаційний люк, який знаходився на значній відстані від місця злочину. Залишений при температурі – 30° Павлов помер від переохолодження.

Вирішіть питання про суб'єктивну сторону вчиненого Павловим злочину.

10. Горячев, обурившись на слова дружини про те, що вона вийшла за нього заміж, щоб помститися іншій людині, і що він їй не потрібний, огидний, схопив зі столу ніж і наніс їй чотири ножових поранення, одне – у груди, останні – у плече та руку. У машині швидкої допомоги, яку він сам викликав, потерпіла померла. На допитах Горячев пояснив, що скоїв це у відповідь на образливі слова дружини і вбивати її не хотів, а намагався лише провчити, бив у руку і плече, але дружина пручалася, робила різкі рухи, саме тому один з ударів прийшовся у груди.

Які ознаки характеризують суб'єктивну сторону? Дайте

аналіз суб'єктивної сторони скоєного Горячевим діяння. Встановіть ознаки, які відрізняють непрямий умисел від прямого.

Заняття 3

Кваліфікація готування до злочину та замаху на злочин

План

1. Поняття стадій вчинення злочину.
2. Юридично значущі стадії вчинення злочину.
3. Поняття готування до злочину.
4. Поняття і види замаху на злочин.
5. Поняття закінченого злочину.
6. Момент закінчення злочинів із матеріальним, формальним та усіченим складом.
  7. Відмежування замаху на злочин від готування до злочину.
  8. Особливості кваліфікації при готуванні до злочину.
  9. Особливості кваліфікації при замаху на злочин.
  10. Кваліфікація злочинів із усіченим складом. Їх відмінність від готування та замаху на злочин.
  11. Особливості кваліфікації складених злочинів при частковому виконанні їх об'єктивної сторони.
  12. Поняття і підстави добровільної відмови від злочину.
  13. Стадії вчинення злочину, на яких можлива добровільна відмова від злочину.
  14. Правові наслідки добровільної відмови від злочину.
  15. Відмежування дійового каяття від добровільної відмови від злочину.

Завдання

11. Білий вчинив крадіжку грошей з каси підприємства. Гроші він приніс додому. Потім зайшов до сусіда за порадою стосовно можливих шляхів використання грошей. Сусід вислу-

хав Білого і пішов до міліції. Білий хутко зібрав усі гроші та заніс їх назад до каси підприємства.

Визначте стадію злочину та кваліфікуйте діяння Білого. Чи має місце в даному випадку добровільна відмова?

12. Бабаєв та Галушко вирішили обікрасти ощадкасу, яка була розташована на першому поверсі готелю. З цією метою вони зняли номер на другому поверсі цього будинку та приготували інструменти, необхідні для пролому підлоги й стелі. Проте цей намір їм не вдалося здійснити, оскільки вони були затримані напередодні тієї ночі, коли збиралися вчинити крадіжку.

Варіант 2. Бабаєв та Галушко були затримані, коли вони вже проломали підлогу та проникли до ощадкаси.

Варіант 3. Уночі Бабаєв та Галушко крізь пролом у підлозі й стелі проникли до приміщення ощадкаси, зламали сейф, але грошей там не виявилось.

Проаналізуйте обставини справи та визначте у кожному варіанті стадію вчинення злочину та кваліфікацію.

13. Грачов прийшов додому до своєї дружини, яка проживала окремо від нього через сімейну сварку. Там він наніс їй ножове поранення в обличчя. Дружина почала тікати, однак він наздогнав її, звалив на підлогу і запитав: “Будеш зі мною жити чи вб’ю?” Коли дружина запитала: “А з ким залишаться наші діти?”, Грачов припинив свої дії, викрикнув: “Що я наробив!” і вибіг із кімнати.

Грачова було засуджено за замах на вбивство. Адвокат Грачова заперечував проти цього та наполягав, що в діянні його підзахисного є добровільна відмова від вбивства.

Чи правильне рішення прийняв суд? Якщо в діянні Грачова є добровільна відмова, то як саме потрібно кваліфікувати дії останнього?

14. Тимошенко з ревнощів ударив сокирою по голові Ісаєву, яка спала у своїй кімнаті. На крик потерпілої прибігли сусіди і відібрали у Тимошенка сокиру, перешкодивши йому довести злочинний намір до кінця. Злякавшись скоєного, Тимошенко сам викликав швидку допомогу, щоб врятувати життя потерпілій. Завдя-

ки своєчасній медичній допомозі Ісаєва залишилася живою.

Кваліфікуйте діяння Тимошенка. Чи змінилося б рішення, якщо Тимошенко після нанесення першого удару Ісаєвій по голові за власною волею відмовився б від нанесення наступних ударів? Визначте різницю між добровільною відмовою та дійовим каяттям. Чи має значення для добровільної відмови, за чиєю ініціативою особа відмовляється від доведення злочину до кінця?

15. Коліков, що їхав на вантажній машині, побачив на дорозі Іванову, яка намагалася зупинити проїжджаючі машини. Коліков зупинився і на прохання Іванової підвезти її до міста погодився, і посадив її у кабінку. По дорозі Коліков запропонував Івановій вступити з ним у статевий зв'язок. Одержавши відмову, Коліков почав погрожувати вбивством та ображав потерпілу. Іванова прохала Колікова відпустити її. При цьому вона заявила, що її чоловік записав номер машини, якою керував Коліков, а тому, коли з нею щось трапиться, Коліков понесе відповідальність.

Злякавшись можливої відповідальності, Коліков висадив Іванову з машини, а сам поїхав далі.

Кваліфікуйте дії Колікова.

Заняття 4

Кваліфікація діянь різних видів співучасників

План

1. Поняття співучасті у злочині.
2. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки співучасті у злочині.
3. Особливості інтелектуального та вольового моментів умислу при співучасті.
4. Особливості кваліфікації при необережному співзапідданні.
5. Види співучасників. Їх визначення.
6. Форми співучасті, що передбачені в законі. Їх визначення.
7. Особливості кваліфікації діянь співучасників та їх відповідальність при різних формах співучасті.

8. Відповідальність організаторів та учасників організованої групи чи злочинної організації, передбачена КК України.

9. Особливості кваліфікації діянь співучасників у злочинах зі спеціальним суб'єктом.

10. Особливості кваліфікації діянь співучасників при “ексцесі” виконавця.

11. Характеристика добровільної відмови організатора, виконавця, підбурювача, пособника.

12. Особливості кваліфікації діянь співучасників при добровільній відмові одного з них.

13. Кваліфікація співучасників при невдалому підбурюванні або пособництві.

14. Поняття та види причетності до злочину.

15. Відповідальність за причетність до злочину згідно з КК України.

Завдання

16. Старший слідчий органів внутрішніх справ Петров неодноразово брав хабарі за незаконне закриття кримінальних справ. Ці хабарі від обвинувачуваних йому передавав адвокат Грищенко. При порушенні проти Петрова кримінальної справи по обвинуваченню його в одержанні хабарів прокурор району відмовив у порушенні кримінальної справи проти Грищенка по обвинуваченню його у співучасті в цьому злочині, мотивуючи це тим, що адвокат не є службовою особою, а кримінальний відповідальності за одержання хабара підлягає лише такий спеціальний суб'єкт злочину.

Чи правильним є рішення прокурора? Чи можлива співучасть у злочинах зі спеціальним суб'єктом? Як слід кваліфікувати діяння Петрова та Грищенка?

17. Знаючи, що Голяніщев вирішив помститися Тимошенку за те, що він спокусив його дружину, Тарасов підкинув на поріг будинку останнього вогнепальну зброю. Голяніщев знайшов підкинуту йому зброю і, скориставшись нею, вчинив вбивство Тимошенка.

Кваліфікуйте дії Голяніщева та Тарасова.

18. Пучин з метою помсти своєму сусіду Матжанову за пропонував Гасанову та Александрову вчинити крадіжку майна з квартири Матжанова. Він розповів їм про те, де можуть знаходитися цінні речі, а також пообіцяв винагороду, якщо вони погодяться на крадіжку.

Гасанов та Александров погодилися із пропозицією Пучина і, дізнавшись про те, що в останнього є пістолет, попрохали дати його “про всяк випадок”. Пучин довго не погоджувався, але потім дав пістолет і попрохав не застосовувати його.

Гасанов та Александров вибрали час, коли, на їх думку, господаря не було вдома, прийшли до квартири Матжанова, зламали двері і зібрали у чемодани цінні речі. Коли вони вже збиралися виходити з квартири, додому несподівано повернувся Матжанов. Злякавшись затримання та викриття, Гасанов накинувся на Матжанова, намагаючись його задушити. У цей час Александров дістав пістолет та вбив потерпілого.

*Як кваліфікувати дії Пучина, Гасанова та Александрова?
Чи можливо в даному випадку говорити про ексцес виконавця?*

19. Вадшинов і Джафаров домовилися про спільне вчинення крадіжки з квартири Бабаєва. З цією метою вони ввечері, вважаючи, що в квартирі нікого немає, проникли до неї через вікно. Проте в квартирі вони виявили Бабаєва, який спав на дивані. Вадшинов мовчки витягнув із-за пазухи ніж і показав його Джафарову. Джафаров кивнув Вадшинову і, сівши верхи на Бабаєва, схопив його за руки і тримав, у той час як Вадшинов наносив удари ножом потерпілому, внаслідок яких останній помер на місці. Після цього вони заволоділи майном Бабаєва і покинули його квартиру.

Суд визнав Вадшинова і Джафарова співвиконавцями розбою, вчиненого за попередньою змовою групою осіб, а також Вадшинова виконавцем, а Джафарова пособником умисного вбивства, вчиненого групою осіб без попередньої змови.

Чи правильним є рішення суду? Дайте аргументовану відповідь.

20. Бадін, звільнившись із виправної установи, де відбував покарання за злісне хуліганство, вирішив помститися Косенку, який виступав у суді свідком і дав докладні показання про злочин, вчинений Бадіним. З цією метою він підмовив 13-річного Віталія Калініченка вистрелити з рушниці в Косенка, коли той буде повертатися додому. За це він пообіцяв подарувати хлопцеві рушницю. Дочекавшись увечері Косенка, Віталій вистрелив у нього, спричинивши останньому тяжкі тілесні ушкодження.

Чи мають місце в цьому випадку ознаки співучасті? Як належить кваліфікувати дії Бадіна?

Заняття 5

Кваліфікація при повторності та сукупності злочинів

План

1. Загальна характеристика множинності злочинів.
2. Ознаки множинності злочинів.
3. Поняття та види одиничних злочинів.
4. Види ускладнених одиничних злочинів.
5. Поняття та ознаки повторності злочинів.
6. Види повторності злочинів.
7. Кваліфікація триваючого та продовжуваного злочинів та їх відмінність від повторності.
8. Поняття та ознаки сукупності злочинів.
9. Види сукупності злочинів.
10. Кваліфікація складеного злочину та злочину з похідними наслідками. Їх відмінність від сукупності.
11. Особливості кваліфікації при конкуренції норм.
12. Поняття та ознаки рецидиву злочинів.
13. Види рецидиву злочинів.
14. Особливості кваліфікації повторності, сукупності та рецидиву злочинів.
15. Кримінально-правове значення повторності, сукупності та рецидиву злочинів.

Завдання

21. Савіна у квітні 2008 р. підробила трудову книжку і з метою отримання грошової допомоги по безробіттю надала її у районний центр зайнятості. На підставі цього вона протягом шести місяців незаконно отримувала по 700 грн із державного бюджету.

Як кваліфікувати дії, вчинені Савіною?

22. Дорохов незаконно зберігав пістолет, а іноді носив його при собі. Одного разу, їдучи у трамваї, він відчув, як хтось розрізає його сумку і намагається витягнути бумажник із грошима. Дорохов вихопив пістолет і вистрелив крадію у живіт, спричинивши йому тяжке тілесне ушкодження.

Кваліфікуйте дії Дорохова.

23. Борисенко у гаражі обладнав майстерню, де протягом трьох років займався незаконним виготовленням та ремонтом вогнестрільної зброї та вибухових пристроїв. Для цього він мав відповідне обладнання та інструменти. Під час обшуку майстерню виявили працівники міліції.

Який злочин вчинив Борисенко? Дайте кваліфікацію.

24. Зваров з метою ухилення від сплати боргу вбив Іванову. Після чого обшукав її квартиру і забрав ювелірні вироби та гроші.

Як кваліфікувати дії, вчинені Зваровим?

25. Кашков умовив двох хлопчиків семи і восьми років влізти через вузьке вікно в квартиру на першому поверсі, відкрити його і через вікно подати йому цінні речі, які знайдуться в квартирі. Таким чином було обікрадено декілька квартир. За “послуги” Кашков купував дітям іграшки і солодощі.

Кваліфікуйте дії Кашкова.

**Кваліфікація діянь, учинених за обставин,
що виключають їх злочинність**

План

1. Поняття та ознаки обставин, що виключають злочинність діяння, та їх значення для кваліфікації діяння.
2. Поняття, підстава та ознаки необхідної оборони.
3. Перевищення меж необхідної оборони.
4. Спеціальні види необхідної оборони.
5. Уявна оборона.
6. Поняття та ознаки затримання особи, що вчинила злочин.
7. Перевищення меж заподіяної злочинцю шкоди при його затриманні.
8. Поняття, підстава та ознаки крайньої необхідності.
9. Перевищення меж крайньої необхідності.
10. Розмежування необхідної оборони та крайньої необхідності.
11. Фізичний та психічний примус.
12. Поняття, підстава та ознаки виконання наказу або розпорядження.
13. Виконання наказу або розпорядження. Поняття, підстава та ознаки.
14. Діяння, пов'язане з ризиком. Поняття, підстава та ознаки.
15. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації.

Завдання

26. До громадянина Каткова пізно ввечері в парку відпочинку підійшли двоє неповнолітніх і, погрожуючи ножем, наказали зняти цінні речі та віддати телефон. Катков витягнув пістолет, який незаконно носив два місяці, і зробив три постріли (два

у повітря, а один у напрямку підлітків, які намагалися відібрати пістолет). Нападники втекли, проте пострілом випадково був поранений інспектор міліції, який намагався втрутитися у конфлікт.

Чи буде Катков нести кримінальну відповідальність за поранення працівника міліції та носіння зброї?

27. Співробітник карного розшуку Сухов, який виконував спеціальне завдання у складі організованої групи наркоторговців, брав участь у заподіянні тяжких тілесних ушкоджень одному з членів групи, що відповідав за переправлення наркотичних препаратів за межі області та приховав значну суму коштів від їх реалізації.

Вивчіть ст. 43 КК України, проаналізуйте санкцію ч. 1 ст. 121 КК України та дайте відповідь на запитання: чи підпадають дії Сухова під ст. 43 КК України? Чи буде він визнаний співучасником злочину, передбаченого у ст. 121 КК України? Які правові наслідки можуть бути застосовані судом до Сухова?

28. Саніна було визнано винним у заподіянні тяжких тілесних ушкоджень, які спричинили смерть потерпілого, за наступних обставин. У своєму городі він застав Мусіна, який викопував картоплю. Під час сварки, що виникла з цього приводу, Мусін накинувся на Саніна з саперною лопаткою. Захищаючись, Санін наніс Мусіну удар ногою в груди, після якого той залишився стояти, а Санін упав на спину. Мусін знову напав на останнього, намагаючись ударити лопаткою. Тоді він, лежачи на спині, завдав нападнику ногами удар у груди, від якого той упав на землю, а він, підвівшись, ще двічі ударив Мусіна ногами по тулубу. Лопатку, яка випала з рук Мусіна, викинув у соняшники. Апеляційний суд визнав помилковим висновок суду про те, що засуджений не перебував у стані необхідної оборони.

Яким має бути рішення?

29. Мешканців міста, розташованого на березі моря, попередили про необхідність евакуації у зв'язку з наближенням урагану великої сили. Кошкін зламав гараж у сусідньому будинку

ку, де на той час нікого не було, та на машині сусіда намагався вивезти свою сім'ю якнайдалше від небезпеки. Проте не маючи достатніх навичок водія, він скоїв аварію, внаслідок чого автомобіль було повністю пошкоджено.

Чи повинен Кошкін відповідати за угон автомобіля?

30. Шофер Щапов керував автобусом, що їхав по гірській дорозі у Закарпатті. Раптом із-за повороту з'явився вантажний автомобіль, який слідував назустріч автобусу. Щоб уникнути зіткнення із зустрічною машиною, не маючи змоги розминутися з нею, тому що з правого боку дороги була прірва, Щапов змушений був різко звернути вліво і загальмувати. Унаслідок цього автобус вдарився в скелю, а шість пасажирів одержали тілесні ушкодження різної тяжкості.

Чи повинен Щапов нести кримінальну відповідальність за заподіяні тілесні ушкодження та пошкодження автобусу?

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Заняття 1

Злочини проти основ національної безпеки України

План

1. Загальна характеристика та види злочинів проти основ національної безпеки України.

2. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади (ст.109 КК України).

3. Посягання на територіальну цілісність і недоторканість України (ст.109 КК України).

4. Державна зрада (ст. 111 КК України). Поняття державної зради. Склад злочину. Шпигунство (ст.114 КК України). Предмет шпигунства. Умови звільнення особи від кримінальної відповідальності за державну зраду та шпигунство.

5. Посягання на життя державного чи громадського діяча (ст.112 КК України). Потерпілий від злочину. Об'єктивна сторона злочину. Момент закінчення злочину. Вина та мотиви вчинення злочину.

6. Диверсія. Поняття диверсії. Склад злочину. Відмежування диверсії від суміжних злочинів.

Завдання

1. Військовий конструктор Бортко розробив новий пристрій, який значно покращував точність систем наведення зенітно-ракетних комплексів. Однак про свій винахід він не повідомив у конструкторське бюро, а зв'язався з представниками іноземної фірми, які запропонували йому значні кошти за передачу документації про винахід. У момент передачі документації Бортко був затриманий представниками правоохоронних органів.

Вирішіть питання про відповідальність Бортка.

2. Савін познайомився з агентом іноземної розвідки Тоддом, який запропонував йому за певну винагороду збирати та передавати таємні відомості про розташування військових частин. Савін погодився. Ці відомості Савін одержував від своєї дочки Катерини Вовченка – дружини офіцера Збройних Сил України Вовченка Юрія, який нерідко розповідав своїй дружині різні таємні відомості. Також Вовченко Юрій інколи приносив додому документи, що містили державну таємницю, і дружині вдавалося фотографувати їх. За “допомогу” Савін ділився з дочкою винагородою, яку одержував від Тодда.

Вирішіть питання про відповідальність Тодда, Савіна, Вовченко Катерини і Вовченка Юрія.

3. Народний депутат України Бучич у своїй промові на пленарному засіданні Верховної Ради України вказав на порушення законодавства керівниками компанії “Сігма”. Директор цієї компанії Маркін вирішив помститися і з цією метою умовив свого співробітника Щукіна вбити Бучича. На виконання домовленості Щукін намагався закласти в автомобіль Бучича вибухо-

вий пристрій, але був у цей момент затриманий міліціонерами. Експерти встановили, що пристрій мав вибухнути в момент запуску двигуна.

Вирішіть питання про відповідальність Маркіна та Щукіна за умови, що Щукіну було відомо про державну діяльність Бучича.

Варіант 2. Щукін не знав про те, що вчиняє посягання на життя народного депутата України.

Варіант 3. Бучич був депутатом Верховної Ради АР Крим.

4. Робітники метрополітену Прохоров і Жданов під час огляду потяга, який повернувся в депо після закінчення робочої зміни, знайшли в одному з вагонів залишену кимось сумку. Коли Прохоров спробував її відкрити, пролунав вибух, від якого Прохоров загинув на місці події, а Жданову було спричинено тяжке тілесне ушкодження. У результаті розслідування цієї справи встановлено, що вибуховий пристрій приніс Зудін і при цьому встановив годинниковий механізм таким чином, щоб вибух стався під час руху потяга з пасажирами. У такий спосіб Зудін прагнув дестабілізувати ситуацію в державі напередодні виборів народних депутатів України.

Вирішіть питання про відповідальність Зудіна.

Варіант. Вибуховий пристрій було знешкоджено за межами міста.

5. Виступаючи на каналі місцевого телебачення, член регіонального відділення Автономної Республіки Крим однієї із політичних партій Кривцов відмітив досягнення Російської Федерації у вирішенні політичних, економічних та соціальних питань. При цьому він додав, що якби АРК відокремилась від України і увійшла до складу Російської Федерації, то це дозволило б значно підвищити рівень життя населення автономії. Також Кривцов засудив рішення від 1954 р. про переділ територій республік колишнього СРСР і передавання Криму Українській РСР.

Дайте аргументовану відповідь на питання: чи є в діях Кривцова ознаки складу злочину?

Злочини проти життя особи

План

1. Загальна характеристика та види злочинів проти життя і здоров'я.

2. Умисне вбивство: поняття та види.

3. Умисне вбивство без обтяжуючих і пом'якшуючих обставин (ч. 1 ст. 115 КК України).

4. Умисне вбивство при обтяжуючих обставинах (ч.2 ст. 115 КК України). Загальна характеристика цих обставин. Кваліфікація вбивства двох або більше осіб та його відмежування від суміжних злочинів (вбивства, вчиненого способом, небезпечним для життя багатьох осіб, та вбивства, вчиненого особою, яка раніше вчинила умисне вбивство).

5. Умисне вбивство при пом'якшуючих обставинах:

– умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання (ст. 116 КК України);

– умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини (ст. 117 КК України);

– умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця (ст. 118 КК України).

6. Вбивство через необережність. Склад злочину. Кваліфікуючі ознаки.

Завдання

6. Кочегар Бортник через неприязні стосунки кинув в обличчя своєму троюрідному братові Роману лопату розпеченого вугілля, від чого потерпілий зазнав численних опіків і знепритомнів. Побоюючись відповідальності, Бортник кинув непритомного Романа в піч, де той згорів живцем. Коли дружина загиблого через три дні прийшла до котельної спитати про свого чоловіка, Бортник вбив її молотком і труп також спалив. Потерпіла

була на восьмому місяці вагітності близнятами.

Вирішіть питання про відповідальність Бортника.

7. Бордін та Костров вирішили заволодіти автомобілем Кондратьєва. З цією метою вони сіли до нього в машину і в дорозі нанесли по голові кілька ударів молотком. Маючи впевненість у тому, що Кондратьєв помер, Бордін та Костров поклали тіло у багажник, щоб із настанням сутінок відвезти його до лісу і там закопати. Проте коли пізніше відкрили багажник, зрозуміли, що Кондратьєв живий, але знаходиться у непритомному стані. Тоді Бордін та Костров, знаючи де мешкає потерпілий, під'їхали до його будинку і зі словами: “Ну і грець з тобою, живи!” поклали Кондратьєва в городі, а самі поїхали. Кондратьєв залишився живим, але внаслідок отриманих ушкоджень був визнаний інвалідом другої групи. Вироком апеляційного суду Бордіна та Кострова засуджено за ч. 2 ст. 15, п. 6 ч. 2 ст. 115 КК України до 12 років позбавлення волі. На вирок за м'якістю покарання було подано апеляцію прокурором, який вважав, що скоєне підлягає додатковій кваліфікації ще й за п. 12 ч. 2 ст. 115 та ч. 4 ст. 187 КК України. Одночасно до вищих інстанцій звернулися адвокати засуджених зі скаргами, в яких поставили питання про звільнення Бордіна та Кострова від кримінальної відповідальності на підставі ч. 1 ст. 31 КК України як осіб, що добровільно відмовилися від доведення злочину до кінця.

Вирішіть питання про відповідальність Бордіна та Кострова.

8. Водій КамАЗу Дронов побачив дівчину та парубка, що йшли по дорозі. Дівчину він упізнав. Це була Антонова, яка жила в сусідньому селищі, а парубок, який йшов поруч з нею, був йому незнайомий. Не знав його й Петренко, що сидів поруч із Дроновим у кабіні. “Приїхав до нашого села і відразу залицятися до дівчат!” – так, за словами Петренка, вигукнув Дронов і спрямував машину на молодих людей. Від заподіяних травм незнайомиць, яким виявився Повадін, помер, а Антоновій було заподіяне тяжке тілесне ушкодження.

Вирішіть питання про відповідальність Дронова.

9. Гриценко перебував у цивільному шлюбі з Василенко Ніною. Коли остання повідомила йому, що вагітна і аборт робити вже пізно, Гриценко запропонував їй у будь-який спосіб позбавитися дитини. При цьому він попередив, що у разі відмови припинить зв'язок з нею. Тоді Василенко Ніна умовила свою сестру Віру допомогти їй вбити дитину, як тільки та з'явиться на світ. Коли дитина народилася, сестри задушили її подушкою. Труп дитини їхня мати, Василенко Євдокія, яка не брала участі у вбивстві, винесла в садок і закопала.

Вирішіть питання про відповідальність Гриценка, Василенків Ніни, Віри та Євдокії.

10. Знаходячись разом із Вигдіним у лісі, Лунін пострілом із рушниці вбив його. Було встановлено, що Вигдін страждав на шизофренію і умовив Луніна вбити його, що останній і зробив із співчуття до хворого.

Вирішіть питання про відповідальність Луніна.

11. Учень одинадцятого класу, 16-річний Сватов, приніс у школу виготовлену ним вогнепальну зброю (самопал). Демонструючи його однокласникам, Сватов декілька разів намагався зробити постріл у вікно, але пристрій не спрацював. На перерві він наставив самопал на свою сусідку по парті Спиридонову і зі словами: “От і прийшов твій кінець” чиркнув по сірці. Самопал спрацював, шматочок металу, яким він був заряджений, влучив Спиридоновій у серце, і вона померла на місці. Слідчий кваліфікував учинене як умисне вбивство з хуліганських мотивів. У суді адвокат звертав увагу на те, що Спиридонова і Сватов не тільки ніколи не конфліктували, а й знаходилися в дружніх стосунках, часто спілкувалися поза школою, до того ж їхні батьки приятелювали. Сватов мав виключно позитивні характеристики, до агресії схильним не був, а у зв'язку з тим, що трапилося, знаходився у стані глибокої депресії.

Вирішіть питання про відповідальність Сватова.

Злочини проти здоров'я особи **Злочини проти честі, волі та гідності особи**

План

1. Злочини проти здоров'я. Поняття тілесного ушкодження. Види умисних тілесних ушкоджень. Умисне тяжке тілесне ушкодження (ст. 121 КК України). Відмежування тяжкого тілесного ушкодження, яке спричинило смерть потерпілого, від умисного та необережного вбивства.

2. Загальна характеристика і види злочинів проти волі, честі та гідності особи.

3. Проблемні питання кваліфікації захоплення заручників (ст.147 КК України) та відмежування від суміжних злочинів (незаконного позбавлення волі, викрадення людини (ст.146 КК України), захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника (ст. 349 КК України)).

4. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо передачі людини (ст.149 КК України).

Завдання

12. Нікітіна, коли довідалася, що її чоловік перебував в інтимному зв'язку з Васильєвою, вирішила помститися останній. Взявши пляшечку з сірчаною кислотою, Нікітіна прийшла на квартиру до Васильєвої і почала докоряти їй за те, що вона розбила сім'ю. Васильєва намагалася заспокоїти Нікітіну, але та, не вислухавши, хлюпнула Васильєвій в обличчя сірчану кислоту, що заподіяло непоправне знівечення обличчя.

Вирішіть питання про відповідальність Нікітіної. Дайте відповідь на запитання, чи змінилася б кваліфікація злочину, якщо заподіяне ушкодження можна було б усунути шляхом проведення косметичної операції?

13. Вулицею їхала вантажна машина з негашеним вапном. Хлопчики Семенов, Гришин і Кашин, які каталися на ков-

занах, причепилися до кузова машини, щоб проїхатися. Вантажник Пожаров спочатку лаяв їх нецензурними словами, а після цього захопив лопатою вапно і кинув його у напрямку хлопчиків. Семенов і Кашин відвернулися, а Гришину було заподіяно опік обличчя, внаслідок чого він утратив зір на одне око.

Вирішіть питання про відповідальність Пожарова.

14. Між Трофимовим та Зиковим виникла сварка через місце на стоянці автомобілів. Трофимов вимагав, щоб Зиков прибрав свою машину з даного місця та більше ніколи її туди не ставив. Під час сварки Трофимов ззаду вдарив Зикова ножем у бік черевної порожнини. За годину Зиков помер від заподіяного проникаючого поранення у черевну порожнину з ушкодженням внутрішніх органів.

Вирішіть питання про відповідальність Трофимова.

15. Кабашидзе, який повертався поїздом із колонії після відбуття покарання за вбивство, зустрів у вагоні Гордієнка – колишнього знайомого, з яким свого часу в нього склалися неприязні стосунки. Дочекавшись ночі і не бажаючи їхати в одному вагоні з ним, Кабашидзе вивів Гордієнка в тамбур нібито “для розмови” і зіштовхнув із поїзда. У той момент поїзд їхав по високому насипу, і Гордієнко, падаючи з поїзда, скотився по ньому, не зазнавши тілесних ушкоджень.

Вирішіть питання про відповідальність Кабашидзе.

16. Пенсіонер Гандза приїхав на свою дачну ділянку, де застав невідомого, який викопував моркву. Буряк і картопля вже були викопані, а грядки перцю, помідорів, капусти та огірків витоптані. Гандза, котрий вклав багато праці у вирощування овочів та розраховував на хороший урожай, що важливо з огляду на його незначну пенсію, став кричати, вимагаючи, щоб той забрався геть з його ділянки та заплатив за заподіяну шкоду. У відповідь на це невідомий, яким виявився Машев, насміхаючись над Гандзою, спробував покинути дачну ділянку. З Гандзою відбулась істерика, він накинувся на Машева та почав бити його кулаками, внаслідок чого Машеву було заподіяно тяжких тілесних ушко-

джень, що спричинили смерть останнього.

Гандза був засуджений за ч. 2 ст. 121 КК України за умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого.

Вирішіть питання про відповідальність Гандзи.

Заняття 4

Злочини проти свободи та статевої недоторканості особи. Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина

План

1. Загальна характеристика, об'єкт та види злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

2. Згвалтування (ст.152 КК України).

3. Загальна характеристика та види злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.

4. Неправомірне використання виборчих бюлетенів, підлог виборчих документів або неправильний підрахунок голосів чи неправильне оголошення результатів виборів (ст.158 КК України). Порушення таємниці голосування (ст.159 КК України).

5. Порушення недоторканості житла (ст. 162 КК України). Суб'єкт злочину.

6. Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів (ст. 171 КК України). Соціальна обумовленість криміналізації цього діяння. Склад злочину.

7. Грубе порушення законодавства про працю (ст. 172 КК України).

8. Порушення недоторканості приватного життя (ст. 182 КК України). Соціальна обумовленість криміналізації цього діяння. Склад злочину.

Завдання

17. Марков та Єрмоєнко виїхали у вихідний день із Гуровою і Васильєвою до лісу. У лісі Єрмоєнко на прохання Маркова відвів Васильєву убік, а Марков, залишившись із Гуровою, запропонував їй вступити з ним у статевий зв'язок. Коли Гурова відмовилася, Марков, загрожуючи їй побиттям, накинувся на неї і, подолавши опір, почав гвалтувати. На крики Гурової Єрмоєнко не відгукнувся і не відпустив від себе Васильєву. Коли ж Васильєва почала кликати на допомогу, Єрмоєнко затулив їй рот рукою.

Вирішіть питання про відповідальність Маркова і Єрмоєнка. Дайте відповідь на запитання, чи змінилася б кваліфікація дії Маркова та Єрмоєнка, якби вони, змовившись згвалтувати потерпілих, вчинили цей злочин кожен щодо своєї жертви?

18. 30-річний Авдюшко, який нещодавно звільнився з місць позбавлення волі, де перебував за крадіжку, познайомився з семирічною Вальдіною, яка поверталася зі школи. Назвавшись лікарем-педіатром, повідомив дівчинку про необхідність “медичного огляду”. Зайшовши з дитиною в квартиру, задовольнив із нею статеву пристрасть неприродним способом. Взявши у дівчинки гроші за візит “лікаря”, він поставив її на стілець, накинув на шию петлю, другий кінець якої перекинув через вхідні двері, і пообіцяв, що якщо вона буде стояти смирененько, то нічого поганого з нею не станеться. Однак стілець вислизнув у дитини з-під ніг, внаслідок чого вона померла від асфіксії.

Вирішіть питання про відповідальність Авдюшка.

19. Ренкін проник до приміщення школи і вирвав із декількох шкільних журналів сторінки, де були записані адреси та домашні телефони учнів. Скориставшись цим, Ренкін відстежував юних жертв і, переконавшись, що поблизу нікого немає, приставав до неповнолітніх, оголювався, демонструючи статеві органи. Під час досудового слідства встановлено, що Ренкін також згвалтував чотирьох учениць восьмого класу.

Вирішіть питання про відповідальність Ренкіна.

20. На виборчу посаду місцевого рівня претендували три кандидати: Борзін, Славін та Федін. Борзін запропонував Федіну зняти свою кандидатуру, пообіцявши за це передати останньому велику суму грошей.

Дайте відповідь на запитання, чи є в діях Борзіна ознаки складу злочину? Чи зміниться кваліфікація дій Борзіна за умови, що Федін погодився і зняв свою кандидатуру з балотування?

21. Керівник фірми Слукін установив на службові телефони апаратуру для прослуховування та запису розмов. Співробітники про це не знали, а коли дізналися, то звернулися до прокуратури і зазначили, що вели з цих телефонів і приватні розмови. Слукін мотивував свої дії тим, що службові телефони не призначені для приватних розмов, тим більше міжміських.

Виришіть питання про відповідальність Слукіна.

22. Приревнувавши свою дружину до сусіда, Васильченко подзвонив до його квартири і, коли двері відчинилися, відштовхнув хазяїна, а сам зайшов до квартири і оглянув усі кімнати. Дружини він не знайшов. Хазяїн звернувся до прокуратури зі скаргою про порушення Васильченком недоторканності його житла.

Дайте відповідь на запитання, чи є в діях Васильченка ознаки складу злочину?

23. Горбуленко, дізнавшись про вакантне місце референта керівника на фірмі “Валі”, звернулася до відділу кадрів фірми з проханням прийняти її на роботу. Керівник фірми Кротов відмовив їй, мотивуючи це тим, що на цю посаду вже підібрана кандидатура. Насправді місце лишалося вакантним ще деякий час.

Визначте, чи є в діях Кротова ознаки складу злочину?

24. Варданов поділився зі своїм знайомим Мизіним задумом написати оповідання, розповів, чому воно буде присвячене, про що в ньому йтиметься, тобто повністю виклав основний зміст оповідання. Через деякий час Мизін опублікував під своїм ім'ям оповідання, яке за змістом повністю співпадало із задумом Варданова.

Визначте, чи є в діях Мизіна ознаки складу злочину?

Злочини проти власності

План

1. Загальна характеристика і види злочинів проти власності.

2. Об'єкт та предмет злочинів проти власності. “Право на майно”, його співвідношення з поняттями “майно”, “майнові права”, “дії майнового характеру”.

3. Відмежування розбою (ст.187 КК України) від суміжних злочинів (бандитизм (ст.257 КК України), насильницький грабіж (ч.2 ст.186 КК України), вимагання (ст.189 КК України)).

4. Поняття вимагання (ст. 189 КК України) та його відмежування від суміжних злочинів (розбій (ст.187 КК України), протидія законній господарській діяльності (ст.206 КК України), примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань (ст. 355 КК України)).

5. Поняття шахрайства (ст.190 КК України) та його відмежування від суміжних злочинів (крадіжка (ст.185 КК України), заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживанням довірою (ст.192 КК України), фіктивне підприємництво (ст. 205 КК України), шахрайство з фінансовими ресурсами (ст.222 КК України)).

6. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст.191 КК України).

Завдання

25. Вербицький за вироком суду був засуджений за ч. 3 ст. 185 та ч. 1 ст. 209 КК України за те, що таємно викрав з квартири Хоменка телевізор “Samsung” вартістю 700 грн, який спочатку здав у ломбард і одержані за договором гроші у сумі 250 грн витратив на свої потреби, а пізніше викупив телевізор й продав його невстановленій особі за 500 грн.

Визначте, чи правильне рішення суду?

26. Гусеву за рішенням суду було засуджено за ч. 3 ст. 185 КК України за те, що вона, працюючи касиром ДП “Спринтер-Київ”, викрала з каси гроші у сумі 242 000 грн.

Визначте, чи правильне рішення суду?

27. Оленюк мав відомості, що у Верченко, яка проживає одна, є багато грошей. Він запропонував раніше судимому Іванчуку її обікрати. Вночі вони через вікно проникли до Верченко в будинок і почали шукати гроші. Коли Верченко прокинулася і закричала, Оленюк двома ударами в шию і груди вбив її. У приміщенні злочинці знайшли лише 58 грн, які й забрали.

Вирішіть питання про відповідальність Оленюка й Іванчука.

28. Фролов та Агєєв, раніше засуджені за крадіжку чужого майна у великому розмірі, пізно увечері сіли у таксі водія Рибіна. Фролов мав при собі камінь, яким злочинці збиралися вдарити водія по голові й забрати виторг, розраховуючи, що водій втратить свідомість. Дорогою Фролов, який розташувався на задньому сидінні, раптово вдарив Рибіна каменем по голові, спричинивши йому середньої тяжкості тілесне ушкодження. Проте виручкою злочинцям заволодіти не вдалося через те, що Рибін зумів зупинити машину і за допомогою громадян затримав винних.

Вирішіть питання про відповідальність Фролова та Агєєва.

29. Маков та Карпухов йшли вулицею повз комбикормового заводу. Несподівано через огорожу заводу невідомими були перекинуті два мішки сухого молока. Маков із Карпуховим вирішили їх привласнити, але недалеко від заводу були затримані, а мішки в них вилучені. Суд засудив Макєєва та Карпова за викрадення чужого майна. Адвокат у касаційній скарзі стверджував, що у діях засуджених ознаки викрадення відсутні, оскільки вони знайшли мішки біля огорожі заводу.

Визначте, як правильно кваліфікувати дії Макова та Карпухова.

30. Красиков та Філін, озброєні пістолетом “ТТ”, неодноразово вчинували напади на громадян з метою заволодіння їх майном. Одного разу за кілька хвилин до закриття супермаркету Красиков і Філін зайшли до нього і, погрожуючи зброєю, запропонували касиру Труновій віддати гроші. Трунова злякалась і передала злочинцям 120 000 грн, які лежали в касі, але приховала від них 51 000 грн, що незадовго до нападу відклала в окрему шухляду. Після нападу Трунова подала відомості про те, що злочинці забрали весь виторг, тобто 171 000 грн, а 51 000 грн залишила собі.

Вирішіть питання про відповідальність Красикова, Філіна і Трунової.

31. Близько 24-ої год студентки Смолякова і Турбіна, які поверталися з дискотеки, зупинили машину, якою керував Федик, і попросили довести їх до гуртожитку. У дорозі Федик посадив в автомашину свого знайомого Рудого. Не доїхавши до гуртожитку, Федик і Рудий стали пропонувати дівчатам вступити з ними в інтимний зв'язок. Почувши відмову останніх, вони почали погрожувати їм згвалтуванням і вбивством. Після цього Рудий дістав небезпечну бритву і підставив лезо до шиї Смолякової. Злякавшись, вона запропонувала їм свою золоту обручку. Її взяв Федик. Крім того, дівчата обіцяли передати злочинцям золотий ланцюжок і гроші, коли вони приїдуть до гуртожитку. Федик і Рудий, домовившись заволодіти цінностями, розподілили між собою ролі: під'їхавши до гуртожитку, Федик поклав до кишені небезпечну бритву і повів Турбіну у кімнату, а Смолякова залишилася в машині з Рудим як заручниця. У кімнаті Турбіна передала Федику золотий ланцюжок, а також 140 грн за звільнення Смолякової. Після цього злочинці відпустили дівчат і зникли з місця події. Місцевим судом Рудий і Федик були визнані винними у вчиненні розбою за попередньою змовою і засуджені за ч. 2 ст. 187 КК України.

Апеляційний суд залишив вирок без змін. Прокурор області вніс протест, в якому ставив питання про перекваліфікацію дій винних з ч. 2 ст. 187 на ч. 2 ст. 189 КК України, посилаючись на те, що погрози згвалтуванням і вбивством були спрямовані на

передачу їм цінностей не в момент пред'явлення вимог, а в майбутньому, коли приїдуть до гуртожитку.

Визначте, як має бути вирішена справа?

32. Галушко, який раніше був засуджений за крадіжку майна, прийшов у гуртожиток заводу до своєї знайомої Жуліної. Однак останньої в кімнаті не було. Вважаючи, що вона вийшла до подруги, Галушко почав шукати її в інших кімнатах. Відкривши двері однієї з кімнат і зайшовши до неї, він нікого там не побачив. Виходячи, Галушко помітив на шафі норкову шапку вартістю 1500 грн і вирішив її вкрати. Взявши шапку, він з гуртожитку пішов.

Вирішіть питання про відповідальність Галушка.

Заняття 6

Злочини у сфері господарської діяльності

План

1. Загальна характеристика і види злочинів у сфері господарської діяльності.
2. Контрабанда (ст.201 КК України).
3. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (ст.209 КК України).
4. Ухилення від сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів (ст.212 КК України).
5. Фіктивне банкрутство (ст.219 КК України).

Завдання

33. Волков купив у магазині комп'ютер з обладнанням до нього і для перевірки його роботи запросив свого знайомого Шишкіна. У присутності останнього Волков став виготовляти копії купюр номіналом 100 грн, покращуючи їх якість. Коли досяг бажаного результату, то сховав підроблені гроші з метою показати їх своїм товаришам на підтвердження можливостей техні-

ки. Шишкін таємно взяв декілька виготовлених купюр і наступного дня одну купюру передав в оплату боргу, на другу купив товар на ринку, а на третю купюру, якість якої була значно гіршою, намагався купити товар увечері, розраховуючи, що продавець не зможе її розгледіти, однак останній виявив підробку і затримав Шишкіна.

Вирішіть питання про відповідальність Волкова і Шишкіна.

34. Купрін дізнався від Сторожова, який тимчасово перебував у Росії, що у того є можливість купувати за низькими цінами цигарки відомих виробників, і запропонував йому за грошову винагороду поставляти такі цигарки в Україну, де Купрін продаватиме їх на ринку. Після того, як Сторожов погодився, Купрін домовився із Зеленковою, яка працювала провідницею, що вона за винагороду буде брати цигарки у Сторожова і ввозити їх в Україну, приховавши у своєму вагоні. У такий спосіб Зеленкова протягом двох місяців перемістила цигарок загальною кількістю 5 тис. пачок. Купрін купив у свого знайомого Мурашкіна виготовлені ним вдома акцизні марки, наклеїв на пачки із цигарками і почав реалізовувати на ринку, однак після збуту декількох пачок був затриманий працівниками міліції.

Вирішіть питання про відповідальність Купріна, Сторожова, Зеленкової і Мурашкіна.

35. При огляді автомобіля Костюченка працівники ДАІ знайшли пістолет Макарова, а також 100 тис. доларів США готівкою. Як з'ясувалося, Костюченко тільки що своєю автомашиною ввіз ці предмети із Росії на територію України, попередньо домовившись із працівником митниці Сірим про те, що той звільнить його від митного контролю. Пістолет був раніше викрадений, а половину грошей Костюченко заробив на території Росії, решта ж грошей підроблена невідомою особою. Костюченко та Сірий планували спільно збувати ці підроблені гроші на території України, а пістолет Макарова продати.

Вирішіть питання про відповідальність Костюченка та Сірого.

36. Директор підприємства “Квант” Журавкін займався виробництвом медичного рентгенівського діагностичного устаткування, не маючи дозволу на здійснення такої діяльності. Протягом року підприємством виготовлено і реалізовано три рентгенівських діагностичних апарати, внаслідок чого було отримано дохід у сумі 950 тис. грн. Ці кошти Журавкін використав для здійснення господарської діяльності підприємства: на закупівлю матеріалів, виплату зарплати та сплату податків.

Вирішіть питання про відповідальність Журавкіна.

37. Кучерявий займався виготовленням ювелірних виробів із золота, купленого у населення, клеймував їх державним пробірним клеймом, виготовленим його знайомим Фроловим, і продавав на ринку окремим громадянам. Свою діяльність та отримані доходи від неї Кучерявий приховував від державних органів, а податків не платив.

Вирішіть питання про відповідальність Кучерявого та Фролова.

38. Під час розслідування справи, порушеної за фактом смерті Потапової, встановлено, що її смерть настала внаслідок вживання недоброякісної горілки, купленої у продавця магазину Артурова. Останній показав, що отримав її від Шурова і Бариченка, які привезли до нього 20 пляшок самостійно виготовленої горілки, попередили його про це і домовилися з ним про реалізацію горілки через магазин на умовах рівного розподілу виторгу. У результаті проведеного обшуку в домоволодінні Бариченка було виявлено 200 пляшок горілки, експертний аналіз вмісту яких показав, що горілка була виготовлена шляхом розбавлення недоброякісного спирту водою. Цю самостійно виготовлену продукцію Шуров і Бариченко планували реалізувати в різних торгових пунктах. На всій виготовленій продукції та тій, що вже реалізована ними, були етикетки торгових марок виробників алкогольної продукції та акцизні марки, виготовлені їх знайомим Соскіним.

Вирішіть питання про відповідальність Артурова, Шурова, Бариченка і Соскіна.

39. Шаповалов за згодою Синькіна взяв у нього паспорт і зареєстрував на його ім'я ТОВ “Фаворит”, пообіцявши кожного місяця виплачувати обумовлену суму грошей, отриманих від зайняття господарською діяльністю. Однак у дійсності Шаповалов став надавати іншим суб'єктам господарювання “послуги” у конвертуванні безготівкових грошей у готівкові. Безготівкові кошти перераховувалися на банківський рахунок ТОВ “Фаворит” за нібито придбані товари чи отримані послуги, після чого Шаповалов знімав їх готівкою, собі залишав п'ять відсотків, а решту передавав підприємствам-замовникам. Аби все виглядало належним чином, ці дії Шаповалов супроводжував оформленням фіктивних документів. Всього ним було проконвертовано 900 тис. грн.

Вирішіть питання про відповідальність Шаповалова і Синькіна. Чи змінилося б вирішення питання про відповідальність Синькіна, якби він знав про справжні наміри Шаповалова?

40. Уночі Шкуренко облив бензином кіоск підприємця Сергієнка і підпалив його, внаслідок чого останньому були завдані збитки в сумі 18 тис. грн. Зранку наступного дня Шкуренко зателефонував Сергієнку і вимагав від нього припинення підприємницької діяльності в цьому місці, погрожуючи повторенням підпалів.

Вирішіть питання про відповідальність Шкуренка.

Заняття 7

Злочини у сфері службової діяльності

План

1. Загальна характеристика, об'єкт та види злочинів у сфері службової діяльності. Сучасна доктрина та судова практика щодо визначення поняття службової особи.

2. Зловживання владою або службовим становищем (ст.364 КК України). Відмежування від перевищення влади або

службових повноважень (ст.365 КК України).

3. Службове підроблення (ст.366 КК України).

Завдання

41. Оперуповноважений Павленко та його помічники Тимченко і Макаров затримали Попова М., Попова В. і Романчука за збут наркотичних засобів та запропонували сплатити їм певну матеріальну винагороду за неpritягнення до кримінальної відповідальності, на що останні погодилися. Перший розрахувався з ними автомобілем ВАЗ-21063, що належав матері його дружини, Романчук теж віддав свій автомобіль ВАЗ-21021. Попов В. сплатив гроші у сумі 1520 грн, а через день – ще 300 доларів США. Після отримання матеріальної винагороди від зазначених осіб, Павленко відмовив у притягненні цих осіб до кримінальної відповідальності, а вилучені в них наркотичні засоби знищив. Крім того, Тимченко і Макаров вилучили із матеріалів перевірки пояснення Попова М., Попова В. і Романчука, а замість них склали від їх імені пояснення, які не відповідали дійсності.

Вирішіть питання про відповідальність Павленка, Тимченка, Макарова, а також Попова М., Попова В. і Романчука.

42. Капітан міліції Степаненко та лейтенант Іванов зупинили для перевірки документів громадян Туркменістану Мамедова і Азатханова – студентів харківського ВНЗ. У паспорті Мамедова була прострочена реєстрація іноземного громадянина на території України, а паспорт Азатханова був належним чином оформлений. Степаненко та Іванов затримали Мамедова і Азатханова, доставили їх до опорного пункту міліції, де без будь-яких пояснень наділи наручники і почали вимагати від них 500 доларів США, погрожуючи при цьому депортацією з країни та притягненням до кримінальної відповідальності за порушення паспортного режиму. Отримавши відмову, Степаненко та Іванов нанесли Мамедову та Азатханову побої, забрали наявні в них гроші та мобільні телефони, після чого відпустили.

Вирішіть питання про відповідальність Степаненка та Іванова.

43. Дяченко, працюючи на посаді лісника державного лісогосподарського підприємства, неналежним чином виконував свої обов'язки з охорони лісу від незаконної порубки та інших лісопорушень, внаслідок чого на його ділянці невстановлені особи самовільно зрубали дерева, чим державі завдано збитків на суму 32 тис. грн.

Визначте, чи містять дії Дяченка склад службового злочину? Як належить кваліфікувати вчинені Дяченком дії?

44. Новіков, будучи директором недобудованого пансіонату, без згоди власника підписав акт опису заставлених активів, до яких додав незавершене будівництво. Для погашення податкових зобов'язань пансіонату заставлене майно було реалізоване податковою інспекцією. У такий спосіб Новіков заподіяв істотної шкоди власнику майна – ВАТ “Мосенерго”. Пояснюючи свої дії, Новіков указав, що директором працює віднедавна і не встиг у повному обсязі вивчити свої права і обов'язки. Тому він підписав вказані документи, будучи впевненим, що ці дії входять до кола його повноважень, та не припускав, що все це може призвести до заподіяння шкоди власнику об'єкта. Проте суд відкинув ці зауваження і кваліфікував діяння Новікова за ч. 1 ст. 365 КК України.

З'ясуйте, чи правильний вирок постановив суд? Які форми перевищення влади або службових повноважень виділяє судова практика?

45. Ревізією виробничо-комерційної фірми у завідуючої відділом Шакирової було виявлено нестачу грошей на суму 117 847 грн, яка утворилася через несумлінне ставлення Шакирової до виконання своїх обов'язків. У зв'язку з цим було порушено кримінальну справу. Шакирова звернулася за консультацією до адвоката Кригіна, який запропонував їй для припинення кримінальної справи дати йому грошову винагороду у сумі 2 000 доларів США. Шакирова погодилася і дала Кригіну зазначену суму, половину якої (1000 доларів США) останній передав слідчому Стасову, а решту привласнив. Приймаючи від Кригіна хабар, Стасов не знав, що частка грошей була привласнена Кригінім.

Вирішіть питання про відповідальність Шакирової, Кригіна та Стасова.

Дайте відповіді на запитання: як вирішувалося б питання про відповідальність зазначених осіб, якби Шакирова за своєю ініціативою без пропозиції з боку Кригіна запропонувала останньому передати гроші слідчому? Чи змінилася б кваліфікація дій винних, якби гроші, які були одержані від Шакирової, за попередньою змовою були поділені між Кригіним та Стасовим? Як кваліфікувати дії винних, якщо слідчий Стасов відмовився прийняти хабар?

46. Лікар міської лікарні Пилипенко систематично незаконно видавав окремим особам за винагороду листки непрацездатності, а коли його призначили завідуючим відділенням тієї ж лікарні, вимагав у хворих гроші за влаштування в окремі палати, обладнані сучасною лікарською технікою. Загалом Пилипенко таким чином отримав від громадян 7 600 грн. Місцевим судом Пилипенко був засуджений за ч. 2 ст. 368 КК України.

Визначте, як слід кваліфікувати вчинені Пилипенком діяння?

Заняття 8

Злочини проти громадського порядку і моральності. Злочини проти авторитету органів державної влади, місцевого самоврядування та об'єднань громадян

План

1. Загальна характеристика, об'єкт та види злочинів проти громадського порядку та моральності.
2. Хуліганство (ст.296 КК України).
3. Загальна характеристика та види злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.
4. Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи (ст.353 КК України).
5. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського

формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві (ст.342 КК України).

6. Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів (ст.358 КК України).

Завдання

47. Супрун, повертаючись додому з роботи у стані алкогольного сп'яніння, побачив, що двоє знайомих Костюк та Віщун і його кума Нараєва грають біля її двору в карти і п'ють пиво. На запитання, чи пригостять вони його пивом, Нараєва відповіла, що з нього досить випитого, і щоб він йшов спати. У відповідь Супрун облаяв їх нецензурними словами, а потім перевернув стіл, за яким вони сиділи, наніс удар ногою в живіт потерпілому Костюку і розірвав на ньому сорочку. Коли Нараєва взяла Супруна за руку і стала благати припинити бійку, він вирвався і сильно штовхнув її. При падінні потерпіла вдарилася головою об камінь і зазнала тяжкого тілесного ушкодження.

Вирішіть питання про відповідальність Супруна.

48. Болотов і Струков, мешканці гуртожитку, вживали алкогольні напої і, зайшовши до кімнати відпочинку, співали непристойні пісні, чим заважали іншим мешканцям гуртожитку дивитися телепередачі. На зауваження вони відповідали образливими словами, а коли їх примусово відвели до своєї кімнати, Болотов узяв молоток і разом зі Струковим повернувся в кімнату відпочинку, де Болотов молотком розбив дзеркало, а Струков ногою розбив екран телевізора. Присутніх вони облаяли нецензурними словами, вигнали з кімнати відпочинку, погрожуючи їм розправою.

Вирішіть питання про відповідальність Болотова і Струкова.

49. Раніше судимий за хуліганство Белкін у нетверезому стані пристав на вулиці до двох дівчат, які поверталися з танців, пропонував їм познайомитися. На прохання залишити їх у спокої, ображав нецензурними словами, хапав за руки, відірвав у однієї з

дівчат рукав плаття, а подругу, яка намагалася захистити її, вдарив кулаком в обличчя. Перехожий Т. намагався захистити дівчат, але Белкін побив його, спричинивши легке тілесне ушкодження.

Вирішіть питання про відповідальність Белкіна.

50. Писаренко підійшов до зупинки таксі і намагався сісти в автомобіль. У цей час із водієм таксі розмовляв Хибний, який зі своїм знайомим Суховим теж хотіли скористатися цим таксі. Між Писаренко і Хибним виникла суперечка з приводу того, кому їхати. Вони ображали один одного, вживали нецензурні слова. Сварка переросла в бійку, Писаренко вдарив Хибного ногою, а коли побачив, що Сухов сів у таксі, дістав з кишені саморобний ніж, яким проколов колесо автомобіля, а потім наніс Хибному удар ножем в плече, спричинивши йому середньої тяжкості тілесне ушкодження.

Вирішіть питання про відповідальність Писаренка і Хибного.

51. Трунов і Яковенко косили траву на старому кладовищі і звернули увагу на гранітні плити з написами на них про покійних. Трунов запропонував розкопати деякі з могил із метою знайти коштовності. Яковенко погодився. Вони за два місяці розкопали 9 поховань, з яких викрали 14 золотих хрестиків, обручок, ланцюжків, кулонів, зубних коронок та інших предметів загальною вагою більше 120 г. При спробі продати частину предметів вони були затримані працівниками міліції.

Вирішіть питання про відповідальність Трунова і Яковенка.

52. Оскорін, який проживав у приватному будинку по сусідству з Пиковим, вирішив підпалити літню кухню та баню сусіда, які були виконані в основному з дерева. З цією метою він дочекався, поки сусід із сім'єю виїхав на відпочинок, та підпалив будівлі. На попередньому слідстві він заявив, що не міг більше бачити, як сусід, який працював начальником районного відділу міліції, “збагачується на чужому горі”. Крім того, він пояснив, що претензій до сусіда не має, а вчинене пов'язує лише з посадою та ймовірним зловживанням із боку Пикова своїм службовим становищем.

Вирішіть питання про відповідальність Оскоріна.

53. Довбня захопив і тримав у таємному місці дружину Іванова – прокурора міста. До останнього Довбня висунув вимогу про надання згоди на одруження між його сином та донькою Довбні. Як виявилось, хлопець та дівчина хотіли одружитися, але батько дівчини не давав згоди на їх шлюб. Без цього дівчина не наважувалася на одруження.

Вирішіть питання про відповідальність Довбні.

54. Катречко проник уночі в магазин із метою крадіжки, але був помічений працівником міліції, який повертався з кіно. Намагаючись уникнути затримання, Катречко кинув в очі працівнику міліції заздалегідь заготовлений тютюновий порошок, що був у нього в кишені, засліпив переслідувача, але втекти не зміг, тому що був затриманий членами громадського формування з охорони громадського порядку.

Вирішіть питання про відповідальність Катречка.

55. Куриленко, не маючи квитка, спробував пройти в нічний клуб, але працівник позаштатної служби охорони Міщенко, який чергував біля входу, не пропустив його. Дочекавшись закінчення вечора, Куриленко підстеріг Міщенка, коли той йшов додому, і, бажаючи помститися, збив на землю, вдарив по обличчю, заподіявши легких тілесних ушкоджень без розладу здоров'я.

Вирішіть питання про відповідальність Куриленка. Дайте відповідь на запитання, чи зміниться кваліфікація дій Куриленка за умови, що вони були вчинені в той момент, коли Міщенко не пропустив Куриленка в клуб?

56. Молодший лейтенант міліції Гришин запропонував Фастову, який перебував у клубі в стані сп'яніння, залишити приміщення. Фастов погодився і попрямував до виходу, але потім, вихопивши з кишені фінський ніж, спробував вдарити Гришина в груди. Однак Гришин встиг підставити руку, по якій Фастов і наніс удар. Після цього Фастов ще двічі намагався вдарити ножем Гришина.

Вирішіть питання про відповідальність Фастова.

57. Під час допиту в кабінеті слідчого Ковальов, який перебував у попередньому ув'язненні і обвинувачувався в розбійному нападі, побачивши, що слідчий – лейтенант міліції Фадеев – складає протокол допиту і за ним не спостерігає, взяв зі столу скляну попільничку, накинувся на Фадеева і наніс йому удар попільничкою по голові, заподіявши тілесних ушкоджень середньої тяжкості. Skorиставшись безпорадним станом Фадеева, Ковальов знищив протоколи допиту та інші документи кримінальної справи, після чого вискочив у вікно і втік.

Вирішіть питання про відповідальність Ковальова.

58. Говорков із метою заволодіння пістолетом шляхом обману запросив міліціонера Курасова, який стояв на посту, начебто для виявлення захованої кимось зброї. Привівши Курасова в безлюдне місце, де нібито заховано у снігу зброю, і користуючись тим, що Курасов нахилився, Говорков завдав йому удар кинджалом у спину, заподіявши небезпечне для життя поранення. Після цього Говорков зрізав кобуру з пістолетом і втік, проте незабаром був затриманий і притягнутий до кримінальної відповідальності.

Вирішіть питання про відповідальність Говоркова.

Заняття 9

Злочини проти правосуддя

План

1. Загальна характеристика, об'єкт та види злочинів проти правосуддя.
2. Завідомо незаконні затримання, привід або арешт (ст. 371 КК України).
3. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності (ст. 372 КК України).
4. Порушення права на захист (ст. 374 КК України).
5. Втручання в діяльність судових органів (ст. 376 КК України).

6. Невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під варту (ст. 380 КК України).

7. Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину (ст. 383 КК України).

8. Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти (ст. 393 КК України).

9. Дії, що дезорганізують роботу виправних установ (ст. 392 КК України).

Завдання

59. Засуджені за хуліганство за ч. 2 ст. 296 КК України Бодров і Салустін побили члена ради колективу ув'язнених Бакланова за його активну роботу по зміцненню дисципліни. Крім того, вони неодноразово погрожували розправитися з іншими членами ради колективу колонії за участь у діяльності з підтримання порядку серед ув'язнених.

Вирішіть питання про відповідальність Бодрова і Салустіна.

60. Відбуваючи покарання у ВТК посиленого режиму, Громов часто звертався до лікаря з проханням про звільнення його від роботи. Провівши черговий огляд Громова, лікар сказав, що він здоровий і звільнення не одержить. Тоді Громов схопив стілець і вдарив лікаря по голові, заподіявши легке тілесне ушкодження, що потягло короточасний розлад здоров'я.

Вирішіть питання про відповідальність Громова.

Варіант. Громов дійсно був хворий і підлягав звільненню від робіт.

61. Суд у складі судді Семененка і народних засідателів Дементьєва і Сопової розглянув справу по звинуваченню Гришина у вчиненні грабежу за ч. 2 ст. 186 КК України. Незважаючи на те, що Гришин уже був раніше судимий за крадіжку, суддя Семененко запропонував призначити міру покарання у виді п'яти років позбавлення волі умовно з іспитовим строком два роки. Народні засідателі, які були необізнані щодо порядку засудження з випробуванням, погодилися з думкою судді. Вирок був

опротестований районним прокурором і згодом скасований. Як виявилось, дружина Гришина через свою знайому Котову дала Семененку хабара в сумі 5 000 грн за те, щоб її чоловіку була обрана міра покарання, не пов'язана з позбавленням волі.

Вирішіть питання про відповідальність Семененка, Дементьєвої, Сопової, дружини Гришина та Котової.

62. За заявою дружини Гаршина працівниками органу внутрішніх справ на квартирі Гаршина проведено обшук, під час якого під матрацом був знайдений пістолет системи “Парабеллум”. У ході розслідування Гаршин заперечував належність йому пістолета. При цьому він стверджував, що цю зброю підкинула йому його дружина з метою порушити проти нього кримінальну справу. Гаршина на допиті зізналася, що купила пістолет на ринку у незнайомого і, бажаючи помститися своєму чоловікові, поклала зброю під матрац, а потім зробила заяву в районний відділ органу внутрішніх справ про те, що Гаршин має зброю.

Вирішіть питання про відповідальність Гаршиної.

63. До Сташенка, свідка у справі про хуліганство, вчиненого Іваницьким та Смольним, прийшов брат Смольного Кудрін і став просити Сташенка дати на слідстві і в суді завідомо неправдиві показання на користь Смольного. Сташенко спочатку категорично відмовлявся, а потім, коли Кудрін запропонував йому 1 500 грн, погодився і дав на досудовому слідстві та в суді показання, які цілком виправдовували Смольного.

Вирішіть питання про відповідальність Кудріна та Сташенка.

64. Адамовича притягнули до відповідальності за ч. 2 ст. 383 КК України за те, що направив у прокуратуру завідомо неправдиве повідомлення про одержання хабарів Дорофеевим, який був службовою особою райвиконкому. На досудовому слідстві встановлено, що Адамович повідомив про факти хабарництва, які стали йому відомі від інших осіб, прізвища яких він назвав. Ці особи, допитані у встановленому порядку, підтвердили, що дійсно серед певної групи людей йшли розмови про те, що Дорофеев бере хабарі і що Адамович знав про ці розмови. На під-

ставі таких даних суд виніс Адамовичу виправдувальний вирок.

Дайте відповідь на запитання, чи правильне рішення суду?

65. Під час розгляду кримінальної справи по обвинуваченню Петрова суддя Антонов дійшов висновку, що слідчий припустився помилки, кваліфікувавши умисне вбивство, вчинене у стані сильного душевного хвилювання, як умисне вбивство, вчинене з особливою жорстокістю. Оскільки підсудний був охарактеризований свідками тільки з негативного боку, суддя Антонов вирішив, що Петрова слід ув'язнити на якомога більший строк. Керуючись такими міркуваннями, Антонов кваліфікував дії Петрова за п. 4 ч. 2 ст. 115 КК України. При цьому він приховав свою обізнаність про неправильну кваліфікацію від інших учасників процесу і призначив Петрову покарання у виді позбавлення волі на 14 років. У той же день Петров покінчив життя самогубством.

Вирішіть питання про відповідальність Антонова.

66. Максим Дронін, дізнавшись, що його син Олександр є учасником злочинної організації, вирішив зробити відповідне повідомлення до правоохоронних органів. Попередньо він розповів про все своїй дружині Ользі – судді місцевого суду. У свою чергу Дроніна Ольга спробувала утримати свого чоловіка від звернення до правоохоронних органів, а переконавшись у його непохитності, пообіцяла, що зробить відповідне повідомлення сама. Як у подальшому було встановлено слідством, Дроніна Ольга впродовж місяця вмовляла Олександра порвати зв'язки зі злочинцями та добровільно заявити до правоохоронних органів про діяльність злочинної організації, що той врешті-решт і зробив.

Вирішіть питання про відповідальність Дроніних – Максима, Ольги та Олександра.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

До всіх тем

Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України (1972-2009). – Х.: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2009. – 720 с.

Киричко В.М. Практичний посібник з кримінального права України. – Х.: ФІНН, 2010. – 720 с.

Кримінальне право України. Судові прецеденти (1864-2007) / За ред. В.Т. Маляренка. – К.: Освіта України, 2008. – 1104 с.

Кримінальне право України: Загальна частина: Підруч. / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; За ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2010. – 456 с.

Кримінальний кодекс України з постатейними матеріалами / Відп. ред. В.В. Сташис; Упоряд.: В.С. Ковальський, В.І. Тютюгін. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 720 с.

Кримінальний кодекс України. Практика судів України з кримінальних справ (2007-2008) / Уклад.: В.В. Сташис, В.І. Тютюгін; За заг. ред. В.В. Сташиса. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 384 с.

Кримінальний кодекс України: Наук.-практ. комент. / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, С.Б. Гавриш та ін.; За заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – 4-те вид., переробл. та допов. – Х.: Одиссей, 2008. – 1208 с.

Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / За заг. ред. П.П. Андрушка, В.Г. Гончаренка, Є.В. Фесенка. – 2-ге вид., переробл. та допов. – К.: Дакор, 2008. – 1428 с.

Пинаев А.А. Уголовное право Украины. Общая часть. – Х.: Харьков юрид., 2005. – 664 с.

Актуальні проблеми кримінального права / В.М. Попович, П.А. Трачук, А.В. Андрушко та ін. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 256 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2001–2005) / За заг. ред. В.Т. Маляренка, В.В. Сташиса; Уклад.: В.В. Сташис, В.І. Тютюгін. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 464 с.

Практика судів України з кримінальних справ (2006–2007) / За заг. ред. В.В. Сташиса; Уклад.: В.В. Сташис, В.І. Тютюгін. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 880 с.

Судова практика Верховного Суду України у кримінальних справах: Офіц. вид. / Верхов. Суд України. – К.: Ін Юре, 2008. – 608 с.

Судово-практичний коментар до Кримінального кодексу України / Упоряд. і автор передмови М.І. Хавронюк. – К.: Юрисконсульт, 2006. – 550 с.

Поняття та значення кваліфікації злочинів. Підстави кримінально-правової кваліфікації

Андрушко П. Кваліфікація злочинів: Поняття та види // Вісн. прокуратури. – 2003. – № 12. – С. 48-55.

Брайнін Я.М. Основні питання загального вчення про склад злочину. – К.: Вид-во Київ. ун-ту, 1964. – 189 с.

Бурчак Ф.Г. Квалификация преступлений. – К.: Политиздат Украины, 1983. – 141 с.

Коржанський М.Й. Кваліфікація злочинів. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 416 с.

Кудрявцев В.Н. Общая теория квалификации преступлений. – М.: Норма, 2001. – 341 с.

Кузнецов В.В., Савченко А.В. Теорія кваліфікації злочинів: Підруч.; За заг. ред. Є.М. Моїсеєва та О.М. Джузи. – 2-ге вид., переробл. – К.: КНТ, 2007. – 300 с.

Марін О.К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм. – К.: Атіка, 2003. – 224 с.

Марітчак Т.М. Помилки у кваліфікації злочинів. – К.: Атіка, 2004. – 188 с.

Навроцький В. Місце теорії кримінально-правової кваліфікації в системі науки // Вісн. Львів. ун-ту. Серія юрид. – Вип. 36. – Л.: ЛДУ, 2001. – С. 461-465.

Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації: Навч. посіб. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 704 с.

Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 512 с.

Навроцький В.О. Про законність підстав кримінально-правової кваліфікації // Життя і право. – 2004. – № 3. – С. 62-65.

Навроцький В.О. Теоретичні проблеми кримінально-правової кваліфікації. – К.: Атіка, 1999. – 464 с.

Наумов А.В., Новиченко А.С. Законы логики при квалификации преступлений. – М.: Юрид. лит., 1978. – 104 с.

Строган А.Ю. Состав злочину як підстава кримінальної відповідальності. – К.: Атіка, 2007. – 424 с.

Тарарухин С.А. Квалификация преступлений в судебной и следственной практике. – К.: Юринком Интер, 1995. – 208 с.

Шапченко С.Д. Кваліфікація злочинів як соціально-правове явище: основні юридичні аспекти // Альм. кримін. права. – Вип. 1. – К.: Всеукр. асоц. вид. “Правова єдність”, 2009. – С. 415-423.

Кваліфікація за об’єктивними ознаками злочину

Берзін П.С. Злочинні наслідки: поняття, основні різновиди, кримінально-правове значення: Моногр. – К.: Дакор, 2009. – 736 с.

Музыка А.А., Багиров С.Р. Причинная связь: уголовно-правовой очерк. – Хмельницкий: Изд-во Хмельницкого ун-та управления и права, 2009. – 112 с.

Панов Н.И. Способ совершения преступления и уголовная ответственность. – Х.: Вища шк., 1982. – 161 с.

Панов Н.И. Уголовно-правовое значение способа совершения преступления: Учеб. пособие. – Х.: Харьк. юрид. ин-т, 1984. – 112 с.

Присяжнюк Т.І. Потерпілий від злочину: проблеми правового захисту: Моногр. – К.: Центр учб. л-ри, 2007. – 240 с.

Сенаторов М.В. Потерпілий від злочину в кримінальному праві / За наук. ред. В.І. Борисова. – Х.: Право, 2006. – 208 с.

Таций В.Я. Объект и предмет преступления в советском уголовном праве. – Х.: Вища шк., 1988. – 198 с.

Таций В.Я. Объект и предмет преступления по советскому уголовному праву: Учеб. пособие. – Х.: Харьк. юрид. ин-т, 1982. – 101 с.

Тацій В.Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України: Навч. посіб. – Х.: Укр. держ. юрид. акад., 1994. – 76 с.

Ярмыш Н.Н. Действие как признак объективной стороны преступления (проблемы психологической характеристики). – Х.: Основа, 1999. – 84 с.

Ярмыш Н.Н. Теоретические проблемы причинно-следственной связи в уголовном праве (философско-правовой анализ). – Х.: Право, 2003. – 512 с.

Кваліфікація за суб'єктивними ознаками злочину

Борисов В.І. Необережність та її види: Текст лекції. – Х.: Харк. юрид. ін-т, 1991. – 21 с.

Бурдін В.М. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені в стані сп'яніння: Моногр. – К.: Атіка, 2005. – 160 с.

Бурдін В.М. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені в стані сильного душевного хвилювання: Моногр. – Л.: ПАІС, 2006. – 200 с.

Вереша Р.В. Поняття вини як елемент змісту кримінального права України. – К.: Атіка, 2005. – 224 с.

Вереша Р.В. Суб'єктивні елементи підстави кримінальної відповідальності: Підруч. – К.: Атіка, 2006. – 740 с.

Воробей П.А. Теорія і практика кримінально-правового ставлення в вину: Моногр. – К.: Нац. акад. внутр. справ України, 1997. – 184 с.

Зайцев О.В. Обмеження осудності у кримінальному праві України. – Х.: Майдан, 2007. – 240 с.

Коржанський М.Й. Презумпція невинуватості і презумпція вини. – К.: Атіка, 2004. – 216 с.

Лень В.В. Осудність у кримінальному праві і законодавстві: Моногр. / Передм. Ю.М. Антоняна. – Д.: Дніпропетр. держ. ін-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2008. – 180 с.

Ломако В.А. Зміст умислу і його види: Текст лекції. – Х.: Харк. юрид. ін-т, 1991. – 15 с.

Ломако В.А. Осудність та неосудність за кримінальним правом України: Конспект лекції. – Х.: Укр. держ. юрид. акад., 1993. – 23 с.

Магарін М.С., Бараненко Д.В. Суб'єкт злочину за новим кримінальним законодавством України: Моногр. / Під ред. Є.Л. Стрельцова. – О.: Астропринт, 2001. – 104 с.

Пинаев А.А. Особенности составов преступлений с двойной и смешанной формами вины: Учеб. пособие. – Х.: Харьк. юрид. ин-т, 1984. – 52 с.

Савченко А.В. Мотив і мотивація злочину: Моногр. – К.: Атіка, 2002. – 144 с.

Тарарухин С.А. Преступное поведение. Социальные и психологические черты. – М.: Юрид. лит., 1974. – 224 с.

Тарарухин С.А. Установление мотива и квалификация преступления. – К.: Вища шк., 1977. – 152 с.

Трахтеров В.С. Вменяемость и невменяемость в уголовном праве (Исторический очерк): Учеб. пособие. – Х.: Укр. гос. юрид. акад., 1992. – 83 с.

Трахтеров В.С. Вменяемость по советскому уголовному праву: Конспект лекции. – Х.: Харьк. юрид. ин-т, 1966. – 15 с.

Тузов А.П. Мотивация противоправного поведения несовершеннолетних. – К.: Вища шк., 1982. – 181 с.

Устименко В.В. Квалификация преступлений со специальным субъектом: Учеб. пособие. – К.: УМК ВО, 1988. – 44 с.

Устименко В.В. Специальный субъект преступления (понятие и виды): Учеб. пособие. – Х.: Харьк. юрид. ин-т, 1986. – 58 с.

Устименко В.В. Специальный субъект преступления. – Х.: Вища шк., 1989. – 104 с.

Кваліфікація злочину з урахуванням стадії його вчинення

Гродецький Ю.В. Остаточність добровільної відмови // Вісн. прокуратури. – 2010. – № 9 (111). – С. 65-70.

Козлов А.П. Учение о стадиях преступления. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2002. – 353 с.

Маслак Н.В. Кримінальна відповідальність за готування до злочину: Моногр. – Х.: Право, 2010. – 232 с.

Маслак Н.В. Підстава кримінальної відповідальності за готування до злочину // Кримін. право України. – 2006. – № 4. – С. 3-9.

Маслак Н.В. Приготовление к преступлению в истории науки уголовного права и в уголовном законе // Пробл. законності. – Вип. 59. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2003. – С. 104-109.

Панько К.А. Добровольный отказ от преступления по советскому уголовному праву. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1975. – 148 с.

Тихий В.П. Готування до злочину (коментар статті 14 Кримінального кодексу України) // Вісн. Конституц. Суду України. – 2004. – № 3. – С. 70-72.

Тихий В.П. Добровільна відмова від злочину (коментар статті 17 Кримінального кодексу України) // Там же. – 2004. – № 5. – С. 117-120.

Тихий В.П. Закінчений та незакінчений злочин. Кримінальна відповідальність за незакінчений злочин (коментар статей 13, 16 Кримінального кодексу України) // Там же. – 2004. – № 2. – С. 104-109.

Тихий В.П. Замах на злочин (коментар статті 15 Кримінального кодексу України) // Там же. – 2004. – № 4. – С. 91-94.

Тихий В.П. Стадії вчинення злочину: Конспект лекції. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 1996. – 30 с.

Тихий В.П., Панов М.І. Злочин, його види та стадії: Наук.-практ. комент. – К.: Проміні, 2007. – 40 с.

Хряпінський П.В. Добровільна відмова як різновид поведінки, що заохочується у кримінальному праві // Бюл. М-ва юстиції України. – 2007. – № 12. – С. 62-72.

Кваліфікація злочинів, вчинених у співучасті

Бурчак Ф.Г. Соучастие: социальные, криминологические и правовые проблемы. – К.: Вища шк., 1986. – 208 с.

Бурчак Ф.Г. Учение о соучастии по советскому уголовному праву. – К.: Наук. думка, 1969. – 216 с.

Гродецький Ю.В. Суспільна небезпечність провокації злочину // Пробл. законності. – Вип. 102. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2009. – С. 163-172.

Гуторова Н.А. Соучастие в преступлении по уголовному праву Украины: Учеб. пособие. – Х.: Рубикон, 1997. – 102 с.

Жаровська Г.П. Поняття співучасті у злочині за кримінальним правом України // Наук. вісн. Чернів. ун-ту. – Вип. 154. – Правознавство. – Чернівці: Рута, 2002. – С. 103-106.

Кваша О.О. Організація злочину. Кримінально-правове та кримінологічне дослідження. – К.: ІДПНАН України, 2003. – 216 с.

Кваша О.О. Особливості кваліфікації злочинів, вчинених за попередньою змовою групою осіб // Часопис Київ. ун-ту права. – 2008. – № 1. – С. 162-167.

Кваша О.О. Спільність участі як об'єктивно-суб'єктивна ознака співучасті у злочині // Там же. – 2007. – № 3. – С. 144-149.

Кваша О.О. Характер причинного зв'язку при співучасті у злочині // Там же. – 2008. – № 4. – С. 200-204.

Лемешко О.М. Кримінально-правова оцінка потурання вчиненню злочину. – Х.: ФІНН, 2003. – 160 с.

Новицький Г.В. Поняття і форми співучасті у злочині за кримінальним правом України. – К.: Вища шк., 2001. – 96 с.

Ус О.В. Відповідальність за підбурювання до злочину: Навч. посіб. – Х.: Право, 2008. – 60 с.

Ус О.В. Кримінальна відповідальність за підбурювання до злочину: Моногр. – Х.: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2007. – 264 с.

Кваліфікація при повторності, сукупності та рецидиві злочинів

Бажанов М.И. Множественность преступлений по уголовному праву Украины. – Х.: Право, 2000. – 128 с.

Зелинский А.Ф. Рецидив преступлений (Структура, связи, прогнозирование). – Х.: Вища шк., 1980. – 152 с.

Зинченко И.А. Единые (единичные) и составные преступления // Энцикл. уголов. права. Т. 3. Понятие преступления. – СПб.: Изд. проф. Малинина, 2005. – С. 276-439.

Зинченко И.А. Составные преступления. – Х.: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2005. – 176 с.

Зинченко И.А. О квалификации некоторых составных преступлений // Пробл. законності. – Вип. 78. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2006. – С. 110-119.

Зинченко І.О. Множинність злочинів: поняття, види, при-

значення покарання / І.О. Зінченко, В.І. Тютюгін; За заг. ред. В.І. Тютюгіна. – Х.: ФІНН, 2008. – 336 с.

Зінченко І.О. Одиночні злочини: поняття, види, кваліфікація: Моногр. / І.О. Зінченко, В.І. Тютюгін. – Х.: ФІНН, 2010. – 256 с.

Кривоченко Л.Н. Борьба с рецидивом по советскому уголовному праву: Текст лекции. – Х.: Харьк. юрид. ин-т, 1973. – 32 с.

Кривошеин П.К. Повторность в советском уголовном праве (теоретические и практические проблемы. – К.: Вища шк., 1990. – 159 с.

Шевченко Є.В. Злочини з похідними наслідками. – Х.: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2005. – 216 с.

Кваліфікація діянь, вчинених за обставин, що виключають їх злочинність

Анчукова М.В. Виправданий ризик як обставина, що виключає злочинність діяння. – Х.: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2006. – 168 с.

Анчукова М.В. Підстави вчинення діяння, пов'язаного з ризиком // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – Вип.17. – К.: Ін-т держави і права НАН України, 2002. – С. 364-368.

Анчукова М.В. Про поняття діяння, пов'язаного з ризиком, як обставини, що виключає злочинність діяння // Підприємництво, госп-во і право. – 2002. – № 7. – С. 105-107.

Арямов А.А., Баулин Ю.В. Согласие “потерпевшего” (Глава VIII) // Энцикл. уголов. права. Т. 7. Обстоятельства, исключающие преступность деяния. – СПб.: Изд. проф. Малинина – СПб.: ГКА, 2007. – С. 541-708.

Баулин Ю.В. Обстоятельства, исключающие преступность деяния. – Х.: Основа, 1991. – 360 с.

Баулин Ю.В. Основания, исключающие преступность деяния: Учеб. пособие. – К.: УМК ВО, 1989. – 46 с.

Баулин Ю.В. Право граждан на задержание преступника. – Х.: Вища шк., 1986. – 150 с.

Баулин Ю.В. Причинение вреда с согласия “потерпевшего” как обстоятельство, исключающее преступность деяния. – Х.: Кроссроуд, 2007. – 96 с.

Баулин Ю.В. Юридическая природа причинения вреда с согласия “потерпевшего” // Пробл. пенитенциарной теории і практики: Щоріч. бюл. – Вип. 10. – К: КЮІ КНУВС, 2005. – С. 12-23.

Диденко В.П. Правомерность причинения вреда преступнику при задержании: Учеб. пособие. – К.: НИ и РИО ВШ МВД СССР, 1984. – 72 с.

Дячук С.І. Виконання наказу чи розпорядження у кримінальному праві (основні поняття, проблеми кваліфікації, удосконалення законодавства). – К.: Атіка, 2001. – 176 с.

Якимець Т. Окремі проблеми законодавчого визначення перевищення меж крайньої необхідності // Право України. – 2005. – № 12. – С. 86-89.

Якимець Т. Розвиток інституту крайньої необхідності в українському кримінальному праві // Там же. – 2007. – № 9. – С. 113-117.

Кваліфікація при звільненні від кримінальної відповідальності

Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності: Моногр. – К.: Атіка, 2004. – 296 с.

Баулін Ю.В. Потерпілий і проблеми звільнення від кримінальної відповідальності: [підрозд. 2.4 розд. II: Потерпілий від злочину в кримінальному праві] // Потерпілий від злочину (міждисциплінарне правове дослідження). – Х.: Кроссроуд, 2008. – С. 92-102.

Григор'єва М.Є. Відшкодування завданих збитків та усунення заподіяної шкоди як самостійні елементи підстави звільнення особи від кримінальної відповідальності // Підприємництво, госп-во і право. – 2006. – № 8. – С. 141-144.

Григор'єва М.Є. Щире каяття як складовий елемент підстави звільнення від кримінальної відповідальності // Вісн. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. – Вип. 33. – Х.: Нац. ун-т внутр. справ, 2006. – С.196-201.

Григорьева М.Е. Уголовно-правовые средства освобождения лица от уголовной ответственности в связи с деятельным

раскаянием // Пробл. законності. – Вип. 66. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2004. – С. 175-182.

Житний О.О. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки // Вісн. Харк. нац. ун-ту внутр. справ. – Вип. 26. – Х.: Нац. ун-т внутр. справ, 2004. – С. 23-28.

Житний О.О. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям: Моногр. – Х.: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2004. – 152 с.

Ковітіді О.Ф. Звільнення від кримінальної відповідальності за нормами Загальної частини КК України: Навч. посіб. – Сімферополь: ВД “Квадранал”, 2005. – 224 с.

Кривоченко Л.Н. Освобождение от уголовной ответственности с применением мер общественного или административного воздействия: Учеб. пособие. – Х.: Харьк. юрид. ин-т, 1981. – 51 с.

Навроцький В.О. Про співвідношення кримінального та кримінально-процесуального законодавства, які регламентують підстави та порядок звільнення від кримінальної відповідальності // Альм. кримін. права. – Вип. 1. – К.: Всеукр. асоц. вид. “Правова єдність”, 2009. – С. 391-400.

Скибицкий В.В. Освобождение от уголовной ответственности и отбывания наказания. – К.: Наук. думка, 1987. – 184 с.

Тихий В.П. Звільнення від кримінальної відповідальності / В.П. Тихий, М.І. Панов // Вісн. Конституц. Суду України. – 2004. – № 4.

Тихий В.П., Панов М.І. Нове дослідження проблем звільнення особи від кримінальної відповідальності // Законодавство України: Наук.-практ. комент. – 2004. – № 7. – С. 76-78.

Усатий Г.О. Кримінально-правовий компроміс. – К.: Атіка, 2001. – 128 с.

Устименко В.В. Звільнення від кримінальної відповідальності й покарання на підставі акта про помилування // Пробл. законності. – Вип. 65. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2003. – С. 154-160.

Устименко В.В. Звільнення від кримінальної відповідальності й покарання на підставі Закону України про амністію // Там же. – Вип. 68. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2004. – С. 79-87.

Хряпінський П.В. Спiрні питання щодо звільнення від кримінальної відповідальності // Вісн. Акад. адвокатури України. – 2006. – (6) (№ 2). – С. 120-128.

Шило О.Г. Проблеми вдосконалення інституту звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням обвинуваченого (підсудного) з потерпілим // Пробл. законності. – Вип. 93. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2008. – С. 131-138.

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Поняття і система Особливої частини кримінального права України. Наукові основи кваліфікації злочинів

Борисов В.І. Загальна характеристика Особливої частини нового КК // Новий Кримінальний кодекс України: Питання застосування і вивчення: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 25-26 жовт. 2001 р.) / Редкол.: В.В. Сташис (голов. ред.) та ін. – К.; Х.: Юрінком Інтер, 2002. – С. 99-104.

Коржанський М.Й. Кваліфікація злочинів: Навч. посіб. – 3-тє вид., допов. та переробл. – К.: Атіка, 2007. – 592 с.

Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації: Навч. посіб. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 704 с.

Злочини проти основ національної безпеки України

Звонарев О.Ю. Посягательство на життя державно-господарського діяча: к вопросу о содержании понятия // Пробл. боротьби з насильницькою злочинністю в Україні: Зб. матеріалів наук.-практ. конф. / Редкол.: В.І. Борисов (голов. ред.) та ін. – Х.: Лествиця Марії, 2001. – С. 18-22.

Климчук О. Нове у кримінальній відповідальності за диверсію // Підприємництво, госп-во і право. – 2002. – № 3. – С. 84-86.

Ліпкан В.А., Дюрдіца І.В. Національна безпека України: кримінально-правова охорона: Навч. посіб. Серія: “Національна і міжнародна безпека”. – К.: КНТ, 2007. – 292 с.

Рябчук В.Н. Государственная измена и шпионаж: уголовно-правовое и криминологическое исследование. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2007. – 1102 с.

Злочини проти життя та здоров'я особи

Баулін Ю.В. Захист кримінальним законом права людини на життя // Актуальні проблеми формування правової держави в Україні. До 50-ї річниці Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф.: у 2-х ч. – Ч. 2. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2000. – С. 121-124.

Кримінальне судочинство в Україні: Судова практика. Злочини проти життя особи (вбивства) / Відп. ред. П.П. Пилипчук. – К.: Ін Юре, 2007. – 960 с.

Кримінально-правова охорона життя та здоров'я особи: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 22-23 квіт. 2004 р.) / Редкол.: В. В. Сташис (голов. ред.) та ін. – К.; Х.: Юрінком Інтер, 2004. – 260 с.

Пилипчук П.П. Питання кваліфікації умисних вбивств за обтяжуючих обставин // Держава і право / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – 2002. – Вип. 15. – С. 372-380.

Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи: Постанова Пленуму Верхов. Суду України № 2 від 07.02.2003 р. // Вісн. Верхов. Суду України. – 2003. – № 1. – С. 37-42.

Расторопов С.В. Уголовно-правовая охрана здоровья человека от преступных посягательств: Моногр. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2006. – 489 с.

Самошенко И.В. Понятие угрозы в уголовном праве: Моногр. – Х.: Изд. СПД ФЛ Вапнярчук Н.М., 2005. – 120 с.

Сташис В.В., Бажанов М.І. Особа – під охороною кримінального закону. – Х.: Право, 1996. – 225 с.

Злочини проти волі, честі та гідності особи

Акімов М. Кримінальна відповідальність за захоплення заручників // *Право України*. – 2002. – № 3. – С. 150-154.

Борисов В.І., Козак В.А. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини: характеристика складу злочину // *Альм. кримін. права*. – Вип. 1. – К.: Прав. єдність, 2009. – С. 151-170.

Володіна О.О. Кримінальна відповідальність за викрадення людини. – Х.: СПД-ФО Чальцев О.В., 2005. – 221 с.

Злочини проти особистої волі людини: Зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. семінару (Харків, 19-20 верес. 2000 р.) / Редкол.: В.В. Сташис (голов. ред.) та ін. – Х.: Лествиця Марії, 2002. – 240 с.

Козак В.А. Поняття, критерії та ознаки уразливого стану особи за кримінальним правом України // *Кримін. право України. Теорія і практика*. – 2007. – № 1. – С. 27-34.

Лизогуб Я.Г. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми або іншу незаконну угоду щодо передачі людини. – Луганськ: РВВ ЛАВС, 2003. – 206 с.

Протидія організованій злочинності у сфері торгівлі людьми / За заг. ред. В.І. Борисова та Н.О. Гуторової. – Х.: Одіссеї, 2005. – 288 с.

Розепкин О.Ю., Журавлев И.А. Захват заложника. Уголовно-правовая регламентация проблемы: Моногр. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2003. – 160 с.

Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи

Александров Ю. Злочини проти статевої свободи // *Юрид. вісн. України*. – 2002. – 6-12 квіт. (№ 14 (354)). – С. 9.

Борисов В.І. Злочини проти волі, честі та гідності особи. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості: (Лекції 6 та 7). – Х.: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2008. – 32 с.

Брич Л.П. Розмежування згвалтування із суміжними складами злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи // *Життя і право*. – 2004. – № 4. – С. 69-78.

Дорош Л.В. Деякі питання кримінальної відповідальності за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості //

Кримінально-правова охорона життя та здоров'я особи: Матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 22-23 квіт. 2004 р.) / Редкол.: В.В. Сташис (голов. ред) та ін. – К.; Х.: Юрінком Інтер, 2004. – С. 124-128.

Дорош Л.В. Статева недоторканість особи та її кримінально-правова охорона // Питання боротьби зі злочинністю: Зб. наук. пр. / Ред. кол.: Ю.В. Баулін (голов. ред.) та ін. – Х.: Кроссруд, 2007. – Вип. 14. – С. 67-75.

Дорош Л.В. Якість кримінального закону: до проблеми визначення поняття “стан статевої зрілості” // Питання боротьби зі злочинністю: Зб. наук. праць / Ред. кол.: В.І. Борисов (голов. ред.) та ін. – Х.: Кроссруд, 2009. – С. 78-91.

Крючкова О. Задоволення статевої пристрасті неприродним способом // Вісн. прокуратури. – 2003. – № 10. – С. 37-40.

Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи: Постанова Пленуму Верхов. Суду України № 5 від 30.05.2008 р. // Вісн. Верхов. Суду України. – 2008. – № 7. – С. 1-8.

Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина

Андрушко П.П. Кримінально-правова охорона прав інтелектуальної власності в Україні. – К.: ФОРУМ, 2004. – 161 с.

Готін О.М. Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина: Навч. посіб. – 2-ге вид. – Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2006. – 192 с.

Зінченко І.О. Кримінально-правова охорона виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина // Аналіз законодавства і судової практики. – Х.: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2007. – 320 с.

Зінченко І.О. Уточнення змісту об'єкта злочину, передбаченого ст. 161 КК, як умова ефективності її застосування // Правові засади підвищення ефективності боротьби зі злочинністю в Україні. – Х., 2008. – С. 55-58.

Коваль А.М. Кримінальна відповідальність за порушення авторського права і суміжних прав: теорія та практика. – К.: Юс-тініан, 2005. – 320 с.

Кримінальна відповідальність за порушення виборчих і референтних прав: Моногр. / П.П. Андрушко, І.О. Зінченко, С.Я. Лихова та ін.; За заг. ред. В.П. Тихого. – Х.: Кроссрууд, 2008. – 344 с.

Лихова С.Я. Злочини у сфері реалізації громадянських, політичних та соціальних прав і свобод людини і громадянина (Розділ V Особливої частини КК): Моногр. – К.: Вид.-полігр. центр “Київський університет”, 2006. – 573 с.

Мельник М.І. Кримінальна відповідальність за злочини проти виборчих прав. – К.: Атіка, 2005. – 144 с.

Тихий В.П. Кримінальна відповідальність за порушення законодавства про вибори // Відповідальність за порушення законодавства про вибори. – К.: Парлам. вид-во, 2006.

Злочини проти власності

Анісімов Г.М. Обман і зловживання довірою як способи вчинення шахрайства (ст. 190 КК): поняття і співвідношення // Пробл. законності. – Вип. 67. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2004. – С. 96-105.

Антонюк Н. Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою: форми вчинення // Вісн. Львів. ун-ту (Сер. юрид.). – 2005. – Вип. 41. – С. 314-322.

Дьоменко С.В. Деякі проблеми відмежування вимагання від суміжних складів злочинів та кваліфікації за сукупністю // Бюл. М-ва юстиції України. – 2003. – № 10. – С. 30-39.

Кундеус В.Г. Корислива спрямованість як елемент розкрадання // Вісн. нац. ун-ту внутр. справ. – 2002. – Вип. 20. – С. 59-65.

Кундеус В.Г. Поняття викрадення в кримінальному праві // Право України. – 2002. – № 8. – С. 106-108.

Про судову практику у справах про злочини проти власності: Постанова Пленуму Верхов. Суду № 10 від 06.11.2009 р. // Вісн. Верхов. Суду України. – 2009. – № 12. – С. 9-16.

Злочини у сфері господарської діяльності

Андрушко П.П. Кримінальна відповідальність за порушення порядку здійснення господарської діяльності. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 288 с.

Гуторова Н.А. Преступления в сфере хозяйственной деятельности: Раздел VII Особенной части Уголовного кодекса Украины с научно-практическим комментарием. – Х.: Одиссей, 2003. – 256 с.

Дорош Л.В. Контрабанда в Україні (кримінально-правове і кримінологічне дослідження) / Зб. наук. праць Харк. Центру по вивченню організованої злочинності спільно з Американським університетом у Вашингтоні. – Х., 2004. – С. 105-143.

Дудоров О.О. Злочини у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: Моногр. – К.: Юрид. практика, 2003. – 924 с.

Киричко В.М., Перепелиця О.І. Злочини у сфері господарської діяльності за Кримінальним кодексом України та в судовій практиці: Наук.-практ. комент. / За заг. ред. В.Я. Тація. – Х.: Право, 2010. – 784 с.

Кримінальне судочинство в Україні: Судова практика. Злочини у сфері господарської діяльності / За ред. П.П. Пилипчука. – К.: Праксіс, 2006. – 1176 с.

Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових податків: Постанова Пленуму Верхов. Суду України № 15 від 08.10.2004 р. // Вісн. Верхов. Суду України. – 2004. – № 6. – С. 8-13.

Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності: Постанова Пленуму Верхов. Суду України № 3 від 25.04.2003 р. // Там же. – 2003. – № 3. – С. 2-6.

Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: Постанова Пленуму Верхов. Суду України № 5 від 15.04.2005 р. // Там же. – 2005. – № 5. – С. 9-12.

Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил: Постанова Пленуму Верхов. Суду України № 8 від 03.06.2005 р. // Вісн. Верхов. Суду України. – 2005. – № 6. – С. 10-13.

Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил: Постанова Пленуму Верхов. Суду України № 8 від 03.06.2005 р. // Там же. – 2008. – № 6. – С. 24-25.

Протидія відмиванню доходів, здобутих злочинним шляхом: Зб. нормат.-прав. актів, міжнар. док., комент. / Упоряд.: О.О. Дудоров, М.І. Мельник, М.І. Хавронюк. – К.: Атіка, 2003. – 256 с.

Злочини проти довкілля

Гавриш С.Б. Кримінально-правова охорона довкілля в Україні: Проблеми теорії, застосування і розвитку кримінального законодавства. – К.: АТ “Книга”, 2002. – С. 634.

Гавриш С.Б. Уголовно-правовая охрана природной среды Украины: Проблемы теории и развитие законодательства. – Х.: Основа, 1994. – С. 639.

Литвин О. Кримінально-правовий захист екологічної безпеки // Право України. – 2005. – № 3. – С. 23-27.

Матвійчук В. Критерії відмежування кримінально-правових діянь від інших правопорушень у сфері навколишнього природного середовища // Юрид. Україна. – 2006. – № 8. – С. 69-73.

Матвійчук В. Поняття кримінально-правової охорони навколишнього природного середовища // Право України. – 2006. – № 3. – С. 79-84.

Матвійчук В. Проблеми криміналізації та декриміналізації діянь, що посягають на навколишнє природне середовище // Бюл. М-ва юстиції України. – 2006. – № 3. – С. 89-94.

Матвійчук В. Способи вчинення злочинів, що стосуються навколишнього природного середовища. Проблеми теорії та практики // Вісн. прокуратури. – 2006. – № 8. – С. 46-52.

Поліщук Г. Кримінально-правова характеристика злочинів проти довкілля // Право України. – 2003. – № 3. – С. 80-84.

Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля: Постанова Пленуму Верхов. Суду України № 17 від 10.12.2004 р. // Вісн. Верхов. Суду України. – 2005. – № 1. – С. 9-12.

Сасов О. Кримінально-правова охорона лісу: історія, сьогодення, перспективи // Наук. вісн. Нац. акад. внутр. справ України. – 2003. – № 5. – С. 84-90.

Сурілова О. Актуальні питання екологічної відповідальності за порушення законодавства про використання і охорону надр // Право України. – 2001. – № 5. – С. 81-84.

Хар І. Деякі дискусійні питання кримінальної відповідальності за забруднення атмосферного повітря // Юрид. Україна. – 2006. – № 4. – С. 82-87.

Злочини проти громадської безпеки

Голіна В.В. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми боротьби з бандитизмом. Соціально-правове і кримінологічне дослідження. – Х.: Регіон-інформ, 2004. – 212 с.

Демидова Л.М. Кримінальна відповідальність за створення злочинної організації: Моногр. – Х.: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2005. – 256 с.

Зінченко І.О. Деякі питання кримінальної відповідальності за бандитизм // Пробл. законності. – Вип. 79. – 2006. – С. 116-121.

Проблеми відповідальності за злочини проти громадської безпеки за новим Кримінальним кодексом України: Матеріали міжнар. наук.-практ. семінару (Харків, 1-2 жовт. 2002 р.). – Х., 2003.

Тихий В.П. Злочини проти життя і здоров'я особи та проти громадської безпеки: проблеми розмежування та кваліфікації // Кримінально-правова охорона життя та здоров'я особи: Матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 22-23 квіт. 2004 р.). – К.; Х.: Юрінком Інтер, 2004.

Тихий В.П. Злочини проти суспільної (загальної) безпеки: Конспект лекцій. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 1996. – 67 с.

Злочини проти безпеки виробництва

Бахуринська О. Нормативно-правові акти про охорону праці // Прокуратура, людина, держава. – 2004. – № 5. – С. 50-56.

Борисов В.І., Пашенко О.О. Злочини проти безпеки виробництва: поняття та види. Кримінальна відповідальність за порушення правил ядерної або радіаційної безпеки. – Х.: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2006. – 224 с.

Пашенко А.А. Преступное нарушение на производстве правил ядерной или радиационной безопасности и его последствия // Пробл. законності. – Вип. 61. – Х.: Нац. юрид. акад. України. – 2003. – С. 178-185.

Практика розгляду судами кримінальних справ про злочини, пов'язані з порушенням законодавства про охорону праці // Вісн. Верхов. Суду України. – 2007. – № 6. – С. 23.

Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва: Постанова Пленуму Верхов. Суду України № 7 від 12.06.2009 р. // Там же. – 2009. – № 8. – С. 15-19.

Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту

Борисов В.І., Гізімчук С.В. Кримінальна відповідальність за порушення правил, норм та стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху. – Х.: Консум, 2001.

Коробеев А.И. Транспортные преступления. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2003.

Мисливий В.А. Злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту. – Д.: Юрид. акад. МВСУ, 2004.

Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті: Постанова Пленуму Верхов. Суду України № 14 від 23.12.2005 р. // Вісн. Верхов. Суду України. – 2006. – № 1. – С. 6-11.

Злочини проти громадського порядку та моральності

Білоконь М.В. До питання про дослідження змісту громадського порядку // Наше право. – 2004. – Ч.1. – № 2. – С. 5-10.

Гайворонський Є.П. Незаконні археологічні розкопки та їх зв'язок з контрабандою культурних цінностей // Пробл. законності. – Вип. 88. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2007. – С. 171-176.

Денисов С.Ф., Горб Н.О. Об'єктивна сторона наруги над могилою: проблемні питання // Життя і право. – 2005. – № 1. – С. 58-64.

Дзундза А. Відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну та іншу антисуспільну діяльність згідно з новим КК України // Вісн. Нац. ун-ту внутр. справ. – Х.: Нац. ун-т внутр. справ, 2003. – Вип. 22. – С. 36-38.

Копилян В.А. Об'єктивна сторона складу злочину жорстокого поводження з тваринами (ст. 299 КК України) // Право і суспільство. – 2008. – № 4. – С. 102-107.

Кузьмін Р. На захисті суспільної моралі // Прокуратура. Людина. Держава. – 2004. – № 6. – С. 4-6.

Куц В.М., Кириченко О.В. Неправдиве повідомлення про загрозу громадській безпеці (кримінально-правова характеристика та заходи протидії): Моногр. – К., Х.: Харків юрид., 2006. – 212 с.

Левчук В.В. Проблеми визначення об'єкта хуліганства та його значення при кваліфікації злочинів // Держава і право. Юрид. і політ. науки. – К.: Ін-т держави і права НАН України, 2008. – Вип. 40. – С. 468-475.

Лихова С. Правове регулювання суспільних відносин, пов'язаних з поширенням в Україні продукції, що пропагує культ насильства, жорстокості та сексуальної розпусти // Вісн. прокуратури. – 2008. – № 6. – С. 115-120.

Налуцишин В. Проблеми відмежування хуліганства від суміжних злочинів // Вісн. прокуратури. – 2006. – № 5. – С. 46-53.

Про судову практику у справах про хуліганство: Постанова Пленуму Верхов. Суду України № 10 від 17.12.2006 р. // Вісн. Верхов. Суду України. – 2007. – № 2. – С. 4-7.

Сердюк П.П. Моральність як об'єкт кримінально-правової охорони // Кримін. право України: Теорія і практика. – 2007. – № 1. – С. 3-26.

Топольськова І.О. Боротьба із втягненням неповнолітніх у злочинну або іншу антигромадську діяльність: Моногр. – Луганськ: РВВ ЛАВС, 2003.

Шалдирван П. Масові заворушення. Деякі питання сучасної кримінально-правової характеристики // Вісн. прокуратури. – 2003. – № 6. – С. 57-60.

Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення

Лемешко О.М. Кримінально-правова оцінка легалізації наркодоходів. – Х.: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2004. – 121 с.

Музика А.А. Відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних речовин. – К.: Логос, 1998. – 324 с.

Наден В.О. Спеціальні види звільнення особи від кримінальної відповідальності за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів. – Х.: Право, 2003. – 224 с.

Організований наркобізнес / В.І. Борисов, Ю.В. Баулін, Л.В. Дорош, О.М. Лемешко, О.І. Перепелиця. – Х.: Право, 2005.

Про судову практику у справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: Постанова Пленуму Верхов. Суду України № 4 від 26.04.2002 р. // Вісн. Верхов. Суду України. – 2002. – № 4.

Про судову практику у справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: Постанова Пленуму Верхов. Суду України № 4 від 26.04.2002 р. // Там же. – 2010. – № 1. – С. 13-14.

Селіванов М.П., Хруппа М.С. Антинаркотичне законодавство України: Історія. Теорія. Коментар. – К.: Юрінком, 1997. – 352 с.

Фесенко Є.В. Злочини проти здоров'я населення та система заходів з його охорони. – К.: Атіка, 2004. – 280 с.

Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації

Макаренко В. Правове регулювання захисту конфіденційної інформації, що є власністю держави: становлення, розвиток, проблемні питання // Право України. – 2006. – № 1. – С. 132-135.

Мірошник Ю. Державна таємниця як складова забезпечення національної безпеки України // Право України. – 2004. – № 9. – С. 32-34.

**Злочини проти авторитету органів
державної влади, органів місцевого самоврядування
та об'єднань громадян**

Антонов С. Проблемні питання кримінально-правової охорони службової особи, її близьких родичів та громадянина, який виконує громадський обов'язок // Право України. – 2006. – № 2. – С. 120-125.

Давидович І., Кривобок Ю. Окремі питання кваліфікації посягань на працівників правоохоронних органів у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків // Прокуратура. Людина. Держава. – 2005. – № 9. – С. 59-69.

Залялова І. Суспільно-небезпечні наслідки втручання в діяльність працівника правоохоронного органу // Адвокат. – 2006. – № 10. – С. 24-26.

Малинин В., Капканов В. Уголовная ответственность за самоуправство // Уголов. право. – 2006. – № 4. – С. 37-41.

Осадчий В.І. Кримінально-правовий захист правоохоронної діяльності: Моногр. – К.: Атіка, 2004. – 336 с.

Осадчий В. Об'єкти і система злочинів, передбачених розділом КК України // Право України. – 2004. – № 2. – С. 96-99.

Тучков С. Кваліфікація підроблення документів // Прокуратура. Людина. Держава. – 2004. – № 1. – С. 45-49.

Шепелева Н.В. До питання про відповідальність за посягання на життя, встановлену спеціальними кримінально-правовими нормами // Вісн. Верхов. Суду України. – 2005. – № 9. – С. 33-35.

Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електров'язку

Азаров Д.С. Злочини у сфері комп'ютерної інформації: Моногр. – К.: Атіка, 2007. – 304 с.

Бутузов В.М., Останець С.С., Шеломенцев В.П. Злочини у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електров'язку: Наук.-практ. комент. – К.: Друк. МВС України, 2005. – 86 с.

Карчевський М.В. Кримінальна відповідальність за незаконне втручання в роботу електронно-обчислювальних машин, систем та комп'ютерних мереж: Моногр. – Луганськ: РВВ ЛАВС, 2002. – 144 с.

Музика А.А., Азаров Д.С. Законодавство України про кримінальну відповідальність за “комп'ютерні” злочини: наук.-практ. комент. і шляхи вдосконалення. – К.: Вид. Палівода А.В., 2005. – 120 с.

Злочини у сфері службової діяльності

Андрушко П.П., Стрижевська А.А. Злочини у сфері службової діяльності: кримінально-правова характеристика: Навч. посіб. – К.: Юрисконсульт, 2006. – 342 с.

Бантишев О.Ф. Злочини у сфері службової діяльності (питання кваліфікації): Навч. посіб. – К.: МАУП, 2002. – 128 с.

Максимович Р.Л. Поняття службової особи у кримінальному праві України. – Л.: ЛДУВС, 2008. – 304 с.

Мельник М.І. Хабарництво: загальна характеристика, проблеми кваліфікації, удосконалення законодавства. – К.: Парлам. вид-во, 2000. – 256 с.

Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень: Постанова Пленуму Верхов. Суду України № 15 від 26.12.2003 р. // Відом. Верхов. Суду України. – 2004. – № 2. – С. 9-11.

Злочини проти правосуддя

Горелик А.С., Лобанова Л.В. Преступления против правосудия. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2005. – 491 с.

Затримання та взяття під варту в процесі дізнання та досудового слідства в Україні / В.І. Борисов, Н.В. Глинська, В.С. Зеленецький, О.Г. Шило. – Х.: Сх.-регіон. центр гуманіт.-освіт. ініціатив, 2004. – 160 с.

Преступления против правосудия / Под ред. А.В. Галаховой. – М.: Норма, 2005. – 416 с.

Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)

Панов М.І. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) / М.І. Панов, В.І. Касинюк, С.О. Харитонов. – Х.: Харків юрид., 2006. – 172 с.

Преступления против военной службы / В.М. Борисенко, К.И. Егоров, Г.Н. Исаев, А.В. Сапсай. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2002.

Преступления против военной службы / Под ред. Н.А. Петухова. – М.: Норма, 2002.

Сызранцев В.Г. Воинские преступления. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2002.

Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку

Кибальник А.Г., Соломоненко И.Г. Преступления против мира и безопасности человечества / Под науч. ред. А.В. Наумова. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2004. – 385 с.

Костенко Н.И. Международное уголовное право: современные теоретические проблемы. – М.: Юрлитинформ, 2004. – 448 с.

Лукашук И.И., Наумов А.В. Международное уголовное право: Учеб. – М.: Спарк, 1999. – 287 с.

Международное уголовное право: Учеб. пособие / Под общ. ред. В.Н. Кудрявцева. – 2-е изд. перераб. и доп. – М.: Наука, 1999. – 264 с.

Миронова В.О. Проблеми кримінальної відповідальності за порушення законів та звичаїв війни: Моногр. / За заг. ред. В.П. Ємельянова. – Х.: Право, 2007. – 152 с.

Наден О.В. Найманство як соціальне та кримінально-правове явище: сутність, новітні тенденції розвитку та проблеми протидії: Моногр. – К.: Атіка, 2005. – 264 с.

Русинова В.Н. Нарушения международного гуманитарного права: индивидуальная уголовная ответственность и судебное преследование. – М.: Юрлитинформ, 2006. – 192 с.

5. ТЕМАТИКА МАГІСТЕРСЬКИХ РОБІТ

1. Дія закону про кримінальну відповідальність у часі.
2. Кримінально-правове значення класифікації злочинів за їх тяжкістю.
3. Незакінчений злочин: питання кваліфікації та призначення покарання.
4. Кваліфікація злочинів, вчинених організованими групами і злочинними організаціями.
5. Добровільна відмова від доведення злочину до кінця при співучасті.
6. Повторність злочинів: питання кваліфікації та відмежування від суміжних понять.
7. Кваліфікація та призначення покарання за сукупністю злочинів.
8. Дійове каяття як підстава звільнення від кримінальної відповідальності.
9. Примирення винного з потерпілим як підстава звільнення від кримінальної відповідальності.
10. Звільнення від кримінальної відповідальності.
11. Основні та додаткові покарання: поняття, види, порядок призначення.
12. Застосування судами штрафу як виду покарання.
13. Застосування судами конфіскації як виду покарання.
14. Загальні засади призначення покарання.
15. Обставини, які пом'якшують покарання.
16. Обставини, які обтяжують покарання.
17. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.
18. Звільнення від відбування покарання з випробуванням.
19. Амністія та помилування за кримінальним правом України.
20. Примусові заходи виховного характеру: поняття, види, особливості застосування.
21. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх.

22. Особливості застосування покарання неповнолітніх.
23. Кваліфікація умисного вбивства.
24. Відмежування вбивства від інших злочинів, пов'язаних із заподіянням смерті.
25. Особливості кваліфікації умисного вбивства в стані сильного душевного хвилювання (ст. 116 КК України).
26. Відмежування катування від інших злочинів проти особи.
27. Визначення поняття “безпорадний стан потерпілої особи” (ст. 152-153 КК України).
28. Кримінально-правовий захист прав неповнолітніх, потерпілих від статевих злочинів.
29. Відмежування статевих злочинів від суміжних складів.
30. Кваліфікація насильницьких злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості.
31. Предмет злочинів проти власності: поняття, види, значення для кваліфікації.
32. Кримінально-правова характеристика корисливих злочинів проти власності з ознаками викрадення.
33. Розмежування грабежу, розбою і вимагання.
34. Відмежування вимагання від суміжних злочинів (ст. 206, 355 КК України).
35. Відмежування шахрайства від суміжних злочинів (ст. 192, 206 КК України).
36. Кримінально-правова характеристика корисливих злочинів проти власності без ознак викрадення.
37. Кримінально-правова характеристика некорисливих злочинів проти власності.
38. Контрабанда (ст.201 КК України): аналіз складу злочину і судової практики.
39. Кримінальна відповідальність за порушення порядку зайняття господарською діяльністю та діяльністю з надання фінансових послуг (ст. 202 КК України).
40. Фіктивне підприємництво (ст. 205 КК України) і суміжні злочини.
41. Кримінальна відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом (ст. 209 КК України).

42. Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів): аналіз складу злочину і судової практики.

43. Кримінальна відповідальність за злочини у сфері банкрутства (ст. 218-221 КК України).

44. Шахрайство з фінансовими ресурсами (ст. 222 КК України) та суміжні злочини.

45. Кримінально-правова характеристика злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 307, 309 КК України).

46. Кримінальна відповідальність за збут наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

47. Кримінальна відповідальність за зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК України).

48. Кримінальна відповідальність за перевищення влади або службових повноважень (ст. 365 КК України).

49. Службове підроблення (ст.366 КК України) і суміжні злочини.

50. Службова недбалість (ст. 367 КК України) і суміжні злочини.

6. ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Основні відмінності КК України 2001 р. від КК України 1960 р.
2. Поняття кримінальної відповідальності. Її початковий та кінцевий моменти.
3. Співвідношення кримінальної відповідальності і кримінального покарання.
4. Склад злочину як юридична підстава кримінальної відповідальності.
5. Законодавче визначення принципу неприпустимості подвійної кримінальної відповідальності за той самий злочин.
6. Кримінальне законодавство України: поняття та його структура.
7. Принципи та норми міжнародного права і КК України.
8. Міжнародні договори України і КК України.
9. Поняття злочинності і караності. Кримінально-правові наслідки вчинення злочинного діяння.
10. КК України і аналогія при застосуванні закону про кримінальну відповідальність.
11. Законодавчі способи визначення дати набрання чинності кримінальним законом та її втрати.
12. Поняття та принципи дії кримінального закону у часі.
13. Визначення часу вчинення злочину.
14. Поняття зворотної дії кримінального закону в часі. Види кримінальних законів, що мають зворотну дію в часі.
15. Поняття скасування злочинності діяння. Законодавчі способи скасування злочинності діяння.
16. Поняття та види кримінальних законів, що пом'якшують кримінальну відповідальність.
17. Питання застосування так званого проміжного кримінального закону.
18. Територіальний принцип дії кримінального закону.
19. Дія кримінального закону в просторі за принципом громадянства.
20. Універсальний принцип дії кримінального закону в просторі.

21. Реальний принцип дії кримінального закону в просторі.
22. Поняття злочину та його кримінально-правове значення. Співвідношення понять злочину і складу злочину.
23. Малозначність діяння, що виключає злочинність діяння.
24. Поняття та критерії класифікації злочинів. Кримінально-правове значення класифікації злочинів залежно від ступеня їх тяжкості.
25. Суб'єкт злочину та його види. Спеціальний суб'єкт злочину та його кримінально-правове значення.
26. Повна та обмежена осудність, їх критерії та кримінально-правове значення.
27. Неосудність: поняття, критерії, значення.
28. Загальний та знижений вік особи, з якого може наставати її кримінальна відповідальність.
29. Вина: поняття, сутність, зміст, форми, ступінь.
30. Відмежування прямого умислу від непрямого.
31. Відмежування злочинної самовпевненості від непрямого (евентуального) умислу.
32. Критерії злочинної недбалості. Відмежування злочинної недбалості від казусу.
33. Поняття та види закінченого злочину. Класифікація злочинів залежно від моменту їх закінчення.
34. Ознаки готування до злочину та його види. Караність готування до злочину та його кваліфікація.
35. Ознаки замаху на злочин. Відмежування замаху на злочин від готування до злочину та від закінченого злочину. Види замаху на злочин та його кваліфікація.
36. Ознаки добровільної відмови від доведення злочину до кінця. Особливості добровільної відмови при співучасті у злочині. Кримінально-правове значення добровільної відмови.
37. Об'єктивні і суб'єктивні ознаки співучасті у злочині.
38. Види співучасників злочину.
39. Форми співучасті у злочині.
40. Кримінальна відповідальність співучасників у злочині.

41. Ознаки повторності злочинів та її види, встановлені КК України. Обставини, що виключають повторність злочинів. Кваліфікація повторності злочинів.

42. Ознаки сукупності злочинів та її види. Відмежування ідеальної сукупності злочинів від суміжних понять. Кваліфікація сукупності злочинів.

43. Кримінально-правові наслідки повторності, сукупності та рецидиву злочинів.

44. Поняття та види обставин, що виключають кримінальну відповідальність особи за шкоду, заподіяну правоохоронуваним інтересам.

45. Підстава та ознаки необхідної оборони. Види необхідної оборони, що передбачені КК України.

46. Перевищення меж необхідної оборони: ознаки, види, відповідальність.

47. Виконання законного наказу чи розпорядження як обставина, що виключає злочинність діяння.

48. Звільнення від кримінальної відповідальності: поняття та види, передумова та підстава.

49. Поняття, ознаки та мета покарання за кримінальним правом України.

50. Система та види покарань: поняття та ознаки системи покарань, принцип побудови законодавчого переліку покарань.

51. Класифікація покарань: основні та додаткові, строкові та безстрокові, загальні та спеціальні покарання. Значення класифікації видів покарань для їх застосування.

52. Особливості порядку застосування основних і додаткових покарань.

53. Особливості застосування штрафу та конфіскації майна.

54. Особливості застосування позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю та позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.

55. Особливості застосування службових обмежень для військовослужбовців та тримання у дисциплінарному батальйоні військовослужбовців.

56. Особливості застосування довічного позбавлення волі.
57. Загальні засади призначення покарання.
58. Обставини, що пом'якшують покарання: поняття, види, значення, особливості їх урахування і застосування судом при призначенні покарання.
59. Обставини, що обтяжують покарання: поняття, види значення та особливості їх урахування і застосування судом при призначенні покарання.
60. Особливості призначення покарання з урахуванням положень ст. 69¹ КК України.
61. Особливості призначення покарання за незакінчений злочин і злочин, вчинений у співучасті.
62. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом: умови, підстави та порядок застосування ст. 69 КК України.
63. Призначення покарання за сукупністю злочинів: порядок, принципи та межі.
64. Призначення покарання за сукупністю вироків: порядок, принципи та межі.
65. Особливості призначення покарання неповнолітнім.
66. Звільнення від відбування покарання з випробуванням: умови, підстави, порядок та кримінально-правові наслідки застосування (статті 75-78 КК України).
67. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку: умови, підстави, порядок застосування ст. 80 КК України.
68. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання та заміна невідбутої частини покарання більш м'яким: умови, підстави, порядок та наслідки застосування (статті 81 і 82 КК України). Відмежування умовно-дострокового звільнення від заміни невідбутої частини покарання більш м'яким.
69. Примусові заходи медичного характеру: поняття та види; особи, до яких вони застосовуються.
70. Примусове лікування. Підстави призначення.
71. Звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Передумова та підстава застосування, види, їх кримінально-правові наслідки.

72. Особливості звільнення неповнолітнього від відбування покарання.

73. Поняття та система Особливої частини Кримінального кодексу України.

74. Загальна характеристика, об'єкт та види злочинів проти основ національної безпеки України.

75. Відповідальність за державну зраду та шпигунство.

76. Загальна характеристика злочинів проти життя та здоров'я особи.

77. Умисне вбивство за обставин, які обтяжують відповідальність.

78. Кваліфікація вбивства двох або більше осіб та його відмежування від суміжних злочинів (вбивства способом, небезпечним для життя багатьох осіб, та вбивства, вчиненого особою, яка раніше вчинила умисне вбивство).

79. Кваліфікація умисного вбивства за наявності обставин, які пом'якшують і обтяжують відповідальність.

80. Поняття тілесних ушкоджень, їх види та критерії визначення ступеня тяжкості.

81. Загальна характеристика, об'єкт та види злочинів проти волі, честі та гідності особи.

82. Захоплення заручників. Відмежування від суміжних злочинів (незаконного позбавлення волі або викрадення людини; захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника).

83. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо передачі людини.

84. Загальна характеристика, об'єкт та види злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

85. Зґвалтування.

86. Загальна характеристика, об'єкт та види злочинів проти виборчих, трудових та інших особистих прав громадян.

87. Порушення недоторканості приватного життя.

88. Загальна характеристика, об'єкт, система та види злочинів проти власності.

89. Предмет злочинів проти власності. Ознаки, значення для кваліфікації.

90. Відмежування розбою від суміжних злочинів (бандитизм, насильницький грабіж, вимагання).
91. Поняття вимагання та його відмежування від суміжних злочинів (розбій, протидія законній господарській діяльності, примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань).
92. Поняття шахрайства та його відмежування від суміжних злочинів (заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживанням довірою, шахрайство з фінансовими ресурсами).
93. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.
94. Загальна характеристика, об'єкт та види злочинів у сфері господарської діяльності.
95. Контрабанда.
96. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.
97. Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).
98. Фіктивне банкрутство.
99. Загальна характеристика, об'єкт та види злочинів проти громадської безпеки.
100. Створення злочинної організації.
101. Бандитизм. Особливості кваліфікації.
102. Терористичний акт.
103. Передумови та підстави звільнення від кримінальної відповідальності за злочини проти громадської безпеки (ч.2 ст. 255, ч.2 ст. 258³, ч. 6 ст. 260, ч. 3 ст. 263 КК України).
104. Загальна характеристика, об'єкт та види злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту.
105. Незаконне заволодіння транспортним засобом.
106. Загальна характеристика, об'єкт та види злочинів проти громадського порядку та моральності.
107. Хуліганство.
108. Загальна характеристика, об'єкт та види злочинів проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян.
109. Підроблення документів, печаток, штамтів та бланків, їх збут, використання підроблених документів.

110. Загальна характеристика, об'єкт та види злочинів у сфері службової діяльності. Визначення поняття службової особи.

111. Зловживання владою або службовим становищем. Відмежування від перевищення влади або службових повноважень.

112. Службове підроблення.

113. Передумови та підстави звільнення від кримінальної відповідальності за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ч.4 ст. 307, ч.4 ст. 309, ч. 4 ст. 311 КК України).

114. Загальна характеристика, об'єкт та види злочинів проти правосуддя.

115. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності.

116. Постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови.

117. Невиконання судового рішення.

118. Завідомо неправдиве показання.

119. Дії, що дезорганізують роботу виправних установ.

120. Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти.

З М І С Т

1. Вступ.....	3
2. Програма навчальної дисципліни “Питання теорії та практики застосування Кримінального кодексу України”.....	4
3. Теми та плани семінарських занять.....	49
4. Список рекомендованої літератури.....	91
5. Тематика магістерських робіт.....	116
6. Питання до іспиту.....	119

Навчальне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

з навчальної дисципліни

**«Питання теорії та практики застосування
Кримінального кодексу України»**

(відповідно до вимог ECTS)

**для студентів факультету № 8
по підготовці професійних суддів-магістрів
за спеціальністю 8.060101 «Правознавство»**

Укладачі:

ГРОДЕЦЬКИЙ Юрій Васильович,

ДОРОШ Лідія Варфоломіївна,

КУРАШ Яна Михайлівна,

ТЮТЮГІН Володимир Ілліч,

ШЕВЧЕНКО Євген Валерійович

Відповідальний за випуск В.І. Тютюгін